

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

241

Հանդիպելու ընթացքում հարցազրույցի արդյունքները

Տ Ե Ն Կ Ա Գ Ի Բ

Հ Ե Մ Ե Ր Ե Տ Ո Ւ Ռ Ի Թ Ե Ը Ն

Հ Ո Ւ Ե Ր Ե Ր Չ ՈՒ Ե Ց

Ս Փ Բ Գ Չ Ե Ը Ն Ե Չ Գ Ե Ց Ի Ն Հ Ի Ի Ա Ն Գ Ը Ն Ո Ց Ի

Ա Չ Գ Ե Ց Ի Ն Տ Գ Ս Բ Ե Ն — Յ Յ ՈՒ Ն Ը Ս 1861

61
Ա-23

94 98 119 120 121

UNIVERSITY OF CALIFORNIA
LIBRARY

UNIVERSITY OF CALIFORNIA
LIBRARY

2018

S-32
u5
61

6-23

Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Գ Ի Բ

Հ Ա Մ Ա Ր Ա Տ Ո Ւ Ո Ւ Թ Ե Ա Ն Հ Ո Գ Ա Բ Ա Ր Զ Ո Ւ Ա Տ

ՍՈՒՐԲ ՔԻԿՉԵԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԻՒՆԴԱՆՈՑԻ

12002

ԱԶԳԱՅԻՆ ՏԳՐԱՆ 5 ԹՎՐ 1961

խ. Գ. Գրիգորյան

15989

94450802

СЕРТИФИКАТЪ НА СЪСТАВЪ НА МАТЕРИЯТА

№ 10001403443 МОСКВА ГОДИНА 1944

6462

39

1281 1400 0 21192 МОСКВА

13

Տ Ե Ղ Ե Կ Ը Գ Ի Բ

ՀՍՄՍՐՈՏՈՒՈՒԹԵԱՆ, ՀՈԳՍԲՍՐՁՈՒՍՑ

ՍՈՒՐԲ ՓԴԿՁԵԱՆ ՍՁԳՆՑԻՄ, ՀԻՒԱՆԳԱՆՈՒՑ

ԱՊԻՒԱՆ տեսոյ սկիզբը իւրաքանչիւր ժողովոյ պաշտօնեայնէրը կհատվ շափ փոխելու և պաշտօնական վարչութեանց համարատուութիւնը առնելու համար պատարասած Մեղհանուր ժողովոյն մէջ, մենք ևս Ս. Փրկչեան Հիւանդանոցի Հոգաբարձուքս պատիւ առնեցանք մեր և ռամեանց համառօտ յայտագիրը ներկայացնել: Ընթացած ար շափ որ Հոգաբարձութեանս անմիջական պատասխանատու հնտեանիս խորհրդէն այնպիսի յայտարարութիւն մը տարու հրատարակուի՝ զիպատեմով անցիր և խիտա ուշ պանտած ըլլալով, նոյնը շտապով և մէկ գիշերի մէջ ջինեցինք: պարզապէս Մեղհանուր ժողովոյ մէջ կարգացուելու համար և ալ տարագրութեանը հրատարակուելու որ բոլորս մին յանդէսս և յանկանս մեր եղաւ. այսու առնանցիս այդ մեզ յանձնուած հատարատութեան իրական միջանկր անկեղծարար հատարակութեան առջեք տարածելու պարտերնիս՝ և անխիպ Մզգին Մեղհանուրութիւնը մեզմէ զգասելու որինու որութիւնը Զանչնալով, այն համառօտ յայտագրին մերջը խոստացանք նոյնին իրացով աւելի ընդարձակագոյնս անզեկութիւն տալ: Ըհա կու զանք այժմ խոստանուներնիս կատարել: Ընթաց խոստանուներնիս կատարելէն զատ՝ ուրիշ երկու նկատմամբ ևս կարենոր պարտք կը համարինք մեզ՝ այս անզեկագրական յայտարարութիւնը հանելու: Ըռաջին՝ որովհետեւ Տեառն մերոյ Հոգաբարձմանս սուրբ օրը յատուկ նկատմամբ Ս. Փրկչեան Հիւանդանոցիս և մէջը պատասխարելոյ սեփհանիս տնտ.

խմբու թիւն և տարեգարձն ըլլալով՝ ուր բարեւեր և զը-
 թասիրա Հայկազունք ջերմեռանդութեամբ կը յոր-
 գեն ուխտիք և այնու նաև իրաց միձակին և զբան-
 ներնուս ստուգութեանը կամ անստուգութեանը բնա-
 կանաբար կրնան վերահաս ըլլալ : Այրկորոգ՝ վանդի այս
 օրն է որ մեծք ալ մեր յեանն ողջոյնը կուտանք չիւան-
 դանոցը պատուարեալ մեր ակար և ամենասիրելի եղբարց :
 Ա՛յո՛ այս կէտիս վրայ մեր սրտերը կը փղձկին . այս կէ-
 տիս վրայ մեր զրանալից աշխատանքը , մտաւանջ հոգե-
 րը , սա կողմանէ կամ ան կողմանէ երբեմն երբեմն լու-
 ած զբարատութիւնները և սնուցել վարմունքները մտա-
 ցութեան քողին տակը կը թաղենք կամակար . այս կէտս
 է որ գէթ մեր մարին կորածին և ձեռքերնէս եկածին
 լափովք անձնանաւեր աշխատած ըլլալնուս համոզեալք .
 ձեռքերնիս հանգիստ փղձեցնուս վրայ դնելով կը մխիթար-
 ալինք , մերկերը զգեցնելու , քաղցեալները կերակրելու ,
 ծարաւները արբեցնելու երանտիան վարձահասոցց խոս-
 քերը լսելու յոյսով : Ա՛յո՛ նուիրական կէտ , և անժրխ-
 աելի պարտք մեր անօրհնութեանց համարք , անտեսու-
 թեան հաշիւը , հիմնարկութեան իրական միձակը , մեր
 ընել յաջողած կարգադրութիւնները և նարեռանդ ան-
 վաստակ յաջորդաց տակաւին վերապահում բարեկար-
 գութիւնները հաստատարմարար Աճցին Աճ հանրութեա-
 նը առջև տարածելու , զորս , առանց որ և իցէ նկատման
 այլ վանքին և մէջի խեղճ պատուարելոց բարիքը պարզա-
 պէս նկատելով , անկեղծօրէն անվեհեր և անխոյսթ խրդ-
 ճիւտ հաս նկարագրելու ձեռնամուխ կ'ըլլանք :

Ա՛ .

[Ինչպիսիւն է] ան :

Ա՛նն հասարակութեանց և մանաւանդ ըստ մեծի

մասին առեւմտաց գործողութիւններ պարունակող
հիմնարկութեանց մէջ՝ ամենէն ծանրակշիւ կէտք անտե-
սականութեան խնդիրն է . բնական էր տրեմն՝ որ ամեն
բանէ առաջ Հիւանդանոցի ելեւմտից համեմատական
փնտլիք մեր մտադրութիւնը գրաւէր .

Սակայն հոս պարտք կը համարինք ծանուցանել ,
թէ Հոգաբարձութեան ծանր պաշտօնին յանձնառու
ըլլալու օրերնիս գրած պայմաններնուս կամ առաջարկած
խնդիրներնուս մէկն ալ այս էր՝ որ գրամական գործողու-
թիւնները մեր վրայ չտեւաւորուին : Մեր բաղձանքն
էր որ ստակի ամենեւին ձեռք չգոցնելով պաշտօննիս Հի-
ւանդանոցը բարեկարգել և կարգադրութեանց հսկելն ըլ-
լայ . գրամական նկատմամբ պէտք եղածը՝ պարզապէս ծա-
նուցանել պարտք ունենանք : Տնտեսական խորհրդոյն որ-
ինչպէս Մզցին ամեն ծախսոցը պրպէս ևս Հիւանդանո-
ցին ծանուցուած պիտոյրը հոգալու ինամբը պիտի ընէր :
Ըստ էր նաև Տնտեսական խորհրդոյն դիտաւորութիւնը
Սակայն եռամսեայ փորձառութեամբ՝ այս մեր փափուկ
զգացման և կաշկանդեալ ստորակարգութեան անտեղու-
թիւնները երեւան երան շոշափելի կերպով : Մտադար
տեղեկագիրներ գրելը , սակայ թախանձութիւնները ,
Տնտեսական խորհրդոյն նիստերուն երթալ հարկաւորե-
լով իրենց խորհրդակցութեանցը արդելք և մտաց ջրուում
պատճառելը, Հիւանդանոցին ամենակարևոր և ստիպողա-
զոյն պիտոյրներ անուտելուն յապազումները և բնամե-
ծի մասին բարձի թողի մնալը . . բարեազգի արդեքները և
անպատշաճութիւնները, թերեւ այս բազմակնձիւն գրու-
թեան արդիւնքն էին : Ըստ դժուարութիւններով վարա-
նելու ատեննիս Աշխատական խորհուրդը յանգէտս մեր
Հիւանդանոցին ելեւմտից անտեսութիւնը ուղղակի մեր վր-
այ ծանրացուց , և նոյն առաջարկութիւնը Վաղարշական
ժողովն ալ վաւերացուց : Ըսով Հոգաբարձութեանս
գործողութեան ասպարէզը կ'ընդարձակէր , և թէպէտև

Ճանդագոյն բէռ մը վրանխնարոց կ'առելնար, տակայն Հիւանդանոցի բարեկարգութեան նկատմամբ խտտելու համար, գործողութիւնները այսու աւելի կը պարզէին և պիտոյքներուն արագ կատարումը կ'երաշխարկէր: Սակայն պարտք չէ՛ մի արդեօք հրատարակել թէ, Ալեկսանդրեան խորհուրդին և Քաղաքական ժողովոյն այս կարգադրութիւնը անմիջական արդիւնք մը չունեցաւ: Հիւանդանոցին համար, որովհետեւ այդ որոշումը լինք գիտեր ինչ պատճառաւ հաջիւ երկու աւ կէս ամիս ետքը, այսինքն Սարաի 14ին մեզ հազարդուեցաւ Տնտեսական խորհրդէն յատուկ արտօնագրով և Հիւանդանոցին եկամտից հաշուեցուցակը Սարաի 25ին սրով հոգաբարձութիւնս Հիւանդանոցի պիտոյքը ձարելու համար՝ մ'ը գիտելը և մ'ը կողմը դասնորը չգիտնալով, խեղձերը անսթի պահելու անհնարին պատասխանատուութեանը տակ շինալու համար՝ ստիպուեցաւ ուրիշ և աննական միջոցներով պիտոյքները հոգալ:

Երբ հոգաբարձութիւնս թէպէտեւ Հիւանդանոցի եկամտիցը պաշտօնական կերպով տեղեկութիւնք չէր առած, այլ ի բերանոյ միայն նոյնին անտեսութիւնը իրեն յանձնուելու որոշումը լած ըլլալով, որն որ արդէն իրեն վրայ ծանրացած էր արդեամբք, տարեկան ծախսոց և ելեկտիոց համեմատական վիճակ մը հաստատուելու պարտքը զգաց և անխնայ աշխատութեամբ նոյնը բարեկարգող տարիները քննելու պատեցաւ: Այս որովհետեւ ուտելեաց ծախքը ամենէն պիտաւոր տարին է, և Հիւանդանոցի պատգարկեալ խոշորաց վիճակը բարելաւ ցնելու պարտքը՝ ինչպէս նաև ողջութիւն և մարգարտիրական նկատմամբները՝ առաւելագոյն կերպով ամենէն առաջ նոյնը կը պահանջէին, ուստի ամեն բանէ առաջ անտեսական այս կարեւոր նիւթին վրայ մեր մտադրութիւնը դարձուցինք, աշխատելով վերոյիշուեալեալ մարգարտիրական պահանջմունքները հնար եղածին շաբ. ինչպէս թեան կանոնաց

Տես միաբանել : Թէպէտե ակներե կրոր կերակրեղինաց տարեկան ծախքը՝ Վախկին Հոգաբարձու Թեանց ծախքին կրկնապատկէն աւելի ըլլալու էր : վասն զի եթէ առաջ օրը անգամ մը, և աւելի ստոյգը ըսելու համար : Թէ որ շաբաթը պարզապէս երեք կամ չորս օր մէյակէ տաք կերակուր կը տրուէր, մենք պարտք հասարած և որոշած էինք ամէն օր երկու անգամ տաք կերակուր տալ :

Վշաւասիկ կերակրեղինաց մրայք քանի մը գիշերներու տքնու Թեանց մէջ և յատուկ փորձերով մանրամասնաբար քննուած ու որոշուած կանոնական ցուցակները, որով Հիւանդանոցը այժմ կը մատակարարի :

Մընթեր նշանակեալ կանոնական ցուցակներուն մրայ հարկ կը համարինք քանի մը մեկնողական բացատրուած թիւներ ընել ՚ի տեղեկութիւն հասարակութեան : Վը.

Վախ՝ առաջին ցուցակին նկատմամբ գիտելի է որ Թէպէտե կերակուրներուն քանակութիւնը, այսինքն օրը երկու անգամ տաք կերակուր տալը որոշակի է և անփոփոխ, սակայն կերակուրներուն տեսակները պարտաւորեալ չեն բոլոր տարեղին համար, այլ տարեղին չորս եղանակներուն համեմատ չորս անգամ պիտի փոխուին, գրտնուելու գիւրու Թիւնն և ամնու Թիւնն ալ նկատելով :

Վըրրորդ՝ շաբաթական կերակրոց պատրաստուած Թեան կանոնը ազնուազարմ ազգասիրի մը սուն մէկ մարդու համար նշանակուած չափովն ու կշռով երկու լինեալը, զորմնական փորձառութեամբ ալ Հիւանդանոցի մէջ քանի մը աննշան փոփոխութիւն ըլլաւ ըլլով կատարելապէս հաստատուեցաւ, և Հունուար ամսէ ՚ի վեր նոյն կերպով և նոյն չափերու համեմատ կերակուրները կ'եփին ու կը մատակարարին : Վճա կանոնը եթէ պատարարելոց միճակը կ'ապահովցնէ, խահակերներուն և սրտածնելից մրայ հսկողութիւնը և աւելի կը գիւրացնէ :

Վըրրորդ՝ կերակուրներու քանակութիւնը, տեսակը և պատրաստուածութիւնը ողջպահիկ կանոններու համար

և բժշկաց հարցունելով եղած է : յբառ բաղձալի էր կէս-
օրը գէթ ապուր մը և ստով կերակուր , իսկ իրիկունը երկու
կամ նաև երեք տեսակ կերակուր բաշխել , սակայն Հի-
ւանդանոցի եկամտից արդեան փնձակին նայելով ասիկ պ
պարզապէս բաղձալեաց կարգը հասարելի է , և գործադ-
րութիւնը առ այժմ՝ անհնարին :

Չորրորդ՝ կերակրեղէններու ծախուց ցուցակէն կը
տեսնուի որ Հիւանդանոցի ուտելեաց տարեկան ծախքը
221,813 զուրուշ է , մէջը չհաշուելով բարեպաշտան ան-
ձանց ընտրած հացկերոյթները որով քանի մը աւտոբո
ծախքը կը վաստկուի . և Հիւանդանոցի պարտեղներէն
եղած բանջարեղէններուն արդիւնքը որ տարուան որչափ
խնայողութիւն տալը գեռ յայտնի չէ : Եւ յայտնի կերա-
կուրները պատրաստելու կերպը և քանակութիւնը հինգ-
ամսեաց փորձով վաւերացած ըլլալով , խնդրոյ տակ ինձա-
լու ենթակայ են պարզապէս նշանակուած գիները որ
ընդհանրապէս աժան գրուած են : Սակայն եթէ յա-
ջողած ըլլար հոգաբարձութիւնը իրեն մատակարարու-
թեան իբրև կանոն որոշած յատակագծին համեմատ
վարուիլ , և զլիարարապէս եթէ այն կերպով վարուե-
լու գրամական գիրութիւնները իրեն արուած ըլլային ,
տարակոյս չունինք որ ուտելեաց այդ կարգադրութեան
հաշին ալ գործադրութեան մէջ էական տարբերութիւն
մը չէր ունենար : Պատրաստական ստակով և կանխիկ
վճարելով աճուրդ , ամէն քան իր ժամանակին միահա-
ղոյն նորէն համբարելութիւն որչափ խնայողական կ'ըլլայ ,
ամէն անուոր մարդու յայտնի է : Վե՛րապա զարար այդ
գիրութիւններէ բոլորովին զրկուած եղաւ հոգաբար-
ձութիւնս իր պաշտօնատարութեան բոլոր ընթացքին
մէջ : Իր բաղձանքն էր ամէն պիտոյքը կանխիկ գրամով
և պատշաճ ժամանակին գնել : Ի՞նչ գիտմամբ իր նիտու-
թուն մէջ որոշած էր գէթ առ այժմ տարին չորս անգամ
իրեքական ամսոյ պարկնը առաջուց աճեւել , ամենին ալ

երկու շաբաթ առաջ քաղաքի միջոցաւ ծանուցանել որ վա-
ճատողները խանանն, առնելը անուրոգով և Հոգաբարձուաց
մեծագոյն մասին ներկայութեամբք առնուր 1° յս պայ-
մաններով ոչ թէ միայն գնուեցիքները ցուցակին մէջ նը-
շանակուած գներովք կ'առնուէին, այլ մանտանոց պի-
տոյքները առաջուց խնցուելով և պատրաստակաւ նուխ-
բատուր բարերարաց մտադրութիւնը զարթուելով եղած
նուէրներովք ինչպէս նաև ներկայ Հոգաբարձուացս յոր-
դորանքներովք վաճառողաց քով, ուրիշ ամէն տեղերէ ա-
ւելի աժան ճարուելու և ստով ցուցակին մէջ նշանակու-
ած գներէն թերևս սուելի վար գնով առնուելու ակնկա-
լութիւնը կրնայինք ունենալ : Արկու կերպով ասոր դար-
մանը կրնար ըլլալ : 1° բաժին՝ եթէ Հիւանդանոցը մեզ
յանձնուած ժամանակին 40—50 հազար զուրուշ կան-
խիկ ստացած ըլլայինք, և կամ գեթ Հիւանդանոցի որոշ-
ուած եկամտից անտեսութիւնը 3° ունուար անոց մէջ ան-
միջապէս մեզ յանձնուած ըլլար, և ոչ 11° արտին վերջերք,
ուր արդէն Հոգաբարձութիւնս Հոգաբարձուաց պարտ-
քովք ընկզմած էր, այնպէս որ նոյն ժամանակէն ժողո-
վածը մինչև ցայսօր հազիւ հազ առ մեզ եղած պարտքը
գոցելու և կարևոր պիտոյքը հոգալու բաւեցաւ : Արկ-
րորդ միջոցն էր Հոգաբարձութիւնը իւր անձնական վար-
կովք 50,000 զուրուշի փոխառութիւն մը ընելը և այնու
եռամտեայ պիտոյքը կանխիկ ճարելը : Սակայն առ այս
հասնելու համար և որպէս զի Սահմանադրութեան հա-
կառակ լըլլայ, հարկ պիտի ըլլար պատասխանառու իւր-
հրդոց հետ երկայն գրութիւններ, անագուտ բանակցու-
թիւններ ընել, և ով գիտէ թէ որչափ ընդ վայր մեղադ-
րանաց և բամբասանքի տեղիք թերևս չէր տար : 1° սոր
վրայ աւելցնելու է նաև մեր իրաց անտեղեակ ըլլալէն
յստաջ եկած կասկածը, որով խղճմտանք ըրինք, լըլլայ
թէ պարտքը ետքը վճարել կրնալով մեր յաճորդ Հոգա-
բարձուաց նոր թեռ մը ձգենք, ինչպէս առջինները ըլնէր

էին , և առնուած զբառը Հիւանդանոցի պիտոյիցը գործածելով , և զճարել անկարողանալով , ամեկ ամիս անոր շահք մեզ զճարելու ստանձնեցին : Այսպէս պէտք եղած դիւրութիւնները հոգ չըլլալով սաղ մեզ , և մերոյմանա մեզի գիւրութիւն գանելը , անանց ապագայն շնորհացներու ստուգութեան՝ խղճմանը համարելով , չի՛հատեցաւ Հոգաբարձութիւնս՝ ամենեկն տաժանելի ճամբան ընտրելու , այսինքն կիրակիէ կիրակի շաբաթական պիտոյքները բնականով տարագրել ժողովին մէջ , և նոյները թէ գնուելուն և թէ պիտոյ եղած ստակը ժողովելուն ծանր հոգը ի միս , մին կրել ամէն շաբթու համար : Այս ծանր տաղտապեցուցիչ էր այս կացութիւնը , և կարեւոր ցաւ կը գրայինք ամէն անգամ երբոր մէկ շաբթու մէջ այս ինչ բանը այս գինով առած ըլլալով , երկրորդ շաբթուան կամ յաջորդ ամսոյն մէջ նոյն իբր՝ կա՛մ նուազ գանուելուն , կամ աննոյնները շատնալուն և կամ ստակը բաձրանալուն պատճառաւ՝ կրտսերուէինք առաջինէն քաւորդ մը առաւելութեամբ աւելի սուղ ամնել և մեր հարիւնները ի զուր ծանրացնել : Այստե ամենայնիս խիստ հակողութիւն ընելով առնուելու ժամանակ կամ գնուածներուն հարչութիւն վրայ , և կանխիկ զբանով աժան առնուելու համար անձնական հոգեր ընելէն չխրաչելով , յաջողեցաւ Հոգաբարձութիւնս այս ծանր ժամանակիս մէջ , իր իբրև սահման հրատարակած ծախքէն համեմատաբար տարբերութիւն մը չկրել ինչպէս որ չորեքանկեայ նախուց ցուցակէն քիչ մը ետքը պիտի տեսնենք : Այժմ անցնինք ինսույողութեան միւս տարրներուն :

Արեւակրեղինաց ծախքէն ետքը , Հիւանդանոցի ծախուց գլխաւորագոյնը ամսականներուն գլուխն է : Անք կրնար պարծիլ թէ Աշխարհի մէջ եղած բոլոր հիւանդանոցներէն ամենէն մեծ , ամենէն բարեկարգ , ամենէն հարուստ՝ մեր ազգային Հիւանդանոցն ըլլոյ . բայց սա անտեղիութիւնը պէտք է խոստովանինք : Թէ Աշխարհի

մէջ ընտւ Հիւանդանոց շէտց որ մերթնին շտփ ամսական
վճարէ :

Հիւանդանոցի անտեսութիւնը այդչափ ամա-
հաններու ծախքով ծանրամաղէն ետքը , ո՛ր է թէ անոր
հասկանալու թեամբ հանճնադրութեանց և հրահանգնե-
րու համ պատուէրներու ճիշտ պահպանութեան երաշ-
խատորութիւնը ունեցուէր . համ եթէ աշարջութիւն և
հանճարեղ աշխատատիրութիւն մը իրենցմէ պահանջելը
չտրտազանց պահանջուներ մը երևնար , գէթ հրամանաց և
բացորոշ կերպով պատուէրներուն հատարուելուն մրայօք
ապահովութիւն ունենալ հնար ըլլար : Պաշտօնակցները
մաքրելու , բազմակնճիւն մեքենականութիւնը պարզե-
լու , զողութեանց առաջքը առնելու , համարակալու-
թեան հսկողութիւնը աւելի գիւրացնելու , ինչպէս նաև
աննպաստակ ծախքերուն մէջ խնայողութիւն ընելու հա-
մար , հարկ համարեցանք գրեթէ բոլոր առաջին կարգի
երկրորդ կարգի պաշտօնակցները փոխել , և պաշտօննե-
րուն կարևորութիւնը իբրև հիմն բռնելով ըստ այնմ ամ-
սականը որոշել . քան թէ անճնական յստկութեանց նա-
յելով , ամսականները առաձգական ընել , որով ըստ մեզ
յանճնարարութեան և շահասէր նկատուներնրով ամ-
սական տարուն առաջքը առնուած կ'ըլլայ :

Պաշտօններու ամսականը Մարտէն սկսեալ այժմեան
ցուցակինմէջ նշանակեալ կերպով եղած են : Բայցին ա-
միսները ըստ հին կարգադրութեան մնացին : Բայժմեան
և առաջին ամսականներուն մէջ եղած խտրութիւննե-
րը ծանուցանելը , համ ինչ նպատակաւ ուսմանք աւելի ծան-
բացուցինք և ուսմանք նաւազցուցինք , մէկ քանին բոլոր-
փին խափանեցինք և մէկ քանին նորէն աւելցուցինք : Հաս-
կըցնելը երկայն կ'ըլլայ և թերևս ձանձրացուցիլ : Անա-
յողութեան այս գլուխն ալ քոցելու համար սա կ'ըլանք
թէ , ամսականներու համար 112,600 դուրուշ ծախք գնե-
լու ենք :

Հիւանդանոցի ծախուց երրորդ գլխաւոր տարրը՝ հանդերձից ծախքն է : Սեր նախորդ Սեծապատին Հրգարարձուները , 1859 տարւոյն մէջ 36,480 զուրուշ և երեսուն փարայ հանդերձի ծախք կրնանապէն . 1860 տարին 30,524 զուրուշ եղած է : Օգեստուց մէկ տարուան ծախքը առաջուց ճշտելու անհնարին ըլլալով , այդ երկու տարուան ծախքը իրիւ հիմն առնելու ենք , և տարուան մը հանդերձի ծախքը հասանականաբար և իբր ստիւրական ծախք 30—35 հազար զուրուշ սեպելու ենք : Ստիւրական ծախք կրնանք , վաննոցի եթէ ամէն տարի Հիւանդանոցի մէջ բոլոր պատասպարեւոյ վերէն վար նոր զգեստ չենել հարկ ըլլար , յայտնի է այսչափով չկրնար գոցուիլ : Սակայն ամէն տարի և ամենուն նոր հանդերձ չի շինուիր , այլ կարգ ըստ կարգի իւրաքանչիւր թաղերու պատասպարեւոյ զատ զատ ժամանակ , և ըստ չափու պիտոյից : Հոգարարձութիւնս միայն իր հնգամեայ վարութեան ժամանակ տա միթարութիւնը ունեցաւ , հասնանդանոցն բոլոր պատասպարեւոյ հանդերձները և անկողինները վերէն ՚ի վար նորէն շինելու . միթարութիւն մը՝ որ այնչափ զգալի էր , որչափ որ անկողինները զարշահուաւ փտակալ և անգործածելի էին . հանդերձները պատառատուն և փոյիկ փոյիկ , ճերմակեղէնները հին ու սպիտակուոր փնձակի մէջ , այնպէս որ ըստ թուոյ պատասպարեւոյ գեթ մէկ շապիկ և մէկ շապկիներ չկար : Ըստ այս Սեծապոյի Խնամակալ Տիկնանց որչափ մեր երախտագիտութեան արժանի ըլլալը ծանուցեր ենք , աւերորդ է հոս լիբան գամ իրենց նուէրները նշանակել , Երասնեայ համառօտ Հոգատգիրնուս մէջ ծանուցածնուս հասնանոցն , պարզապէս Արթարանի տղոց զգեստն և ճերմակեղէնները կարգադրելու հարկը մնացած էր : Ընթիւն ևս յաջողեցանք այժմ կատարել : Խորասանձեան Սեծապատին Նիվզուհօր Խնամակալ Տիկինը 100 տղու համար նորհեց 100 սէթրի , 100 փանթալան և 100 երկի . մնացեալ 100

տղայ համար սեթրիները , ելեկները և փանթարնները
Հողաբարձութիւնս նորոգեց :

Ղարձեալ 220 զոյգ ճերմակեղէն, շապիկ և շապկն-
կեր Հողաբարձութիւնս նոր շինեց, որովհետև տղայ զբախ
մէկ զոյգ լուացքով և 25—30 փոխնորդ միայն ըլլալով,
անհնարին կ'ըլլար բազմացուածին շափ մաքրութիւնը կա-
ւարելապէս պահել: Այդ կրթարանին արհնարն Հիւան-
դանոցի ամենէն բազմամարդ բաժնին ճերմակեղէնը 2000
արջափ զրշ, անուռեցաւ, կարելը բարեպաշտն օխին անց
յանձնուելով. իսկ հանգերձները դարձեալ 2000ի մտ-
որ ընդ ամէնը 4000ի արջափ զրշ. ի բաց առեալ ստորա-
գրեալ ամուսկան հարուեցուցանեցնուս մէջ նշանակուած
ամեն անոց ծախքն որ մտադիր զգեաւները նորոգելու
և գնելու համար ըրինք, պատասպարեալները մերկութենէ
և ցրակ պատասպարելու համար: Այսպէս Հիւանդանո-
ցի բովանդակ պատասպարեալները ամեն բաժնի մէջ, եր-
կերկու զոյգ շապիկ և շապկնկեր ունին բոլորովին նոր և
մէկ զոյգ մը հինեղէն ընտրուած և կարուած: Իսկ կրթ-
ութարանը մէկ զոյգ նոր ու մէկ զոյգ հին, ամէնքն ալ յա-
տուկ թուանշաններովը նշանակուած, որով խառն հար-
նուելու անմաքրութեանը և զգեաւները չկորսուելուն ա-
ռաջրը աւնուած է:

Ստեղծեաց, ամուսկանաց ու հանգերձից ծախքին դուրս
մնացեալ այլ և այլ ծախքերը փոքր զբախները կը կացու-
ցանեն որոնց համար կարծենք առատօրէն 80—85,000 հա-
զար դուրոշ բաւական ըլլայ: Մանուանդ որ նախին-
թաց անուսուութեանց հարխները նայելով, անոնց փայ-
ըլլալիք ինայտղական փոփոխութիւնները արդէն եղած
են: Ստեղծուք Նքրասեան Վեդդգ պէլին շարհած Ե-
փարանը արդէն շինուած տեղաւորուած է, որ ամխահան-
քով կերակուրը եփելով փայտածուխ անուսելու ծախուց
մէջ մեծ ինայութիւն կը ցուցանէ: Երկու կովերը Հի-
ւանդանոցն են կաթնեղէններուն ծախքը/կարելու. երկու

Չին և երկանիս մէկ կտորը որ ըստորէ կը շրջագայի և փոխարեւրութեան ծախքը վերուց : Շինուածոց ծախքը չոր պարձութիւնս չիւանդանոցը բարեկարգելու համար իր յորինած յատակագծին բոլորովին ջնջեց , որչունն ընելով ասե՛նեմն նորագութեանց կամ եղածը շէնցնելու ձեռնարկութիւն չընել , այլ եթէ հնար է տարուէ տարի շինութեանց ծախքը խնայելով պահել տալ , մինչև կարող ըլլալի բարաշէն կանոնադրեալ չիւանդանոց միման միման շինելու սկսուիլ : Աթէ այս որոշման բացառութիւն ըրաւ , աւելի ետքը պիտի խնայուի թէ ինչ ստիպող պատճառներով և յուսով անոր ձեռք զարկաւ , իսկ անհրատեչտ փոքր ծախքերը շինայեց ըստ ստիպութեան ընել որ փոքր հաշիւ մին է : Սակայն գեղարեւոյց և չիւանդարանի ծախքը պարձանքով կ'ըսենք թէ , այժմ առաջուրնէ աւելի պիտի ըլլայ : —

Խնայողութեան գլուխը գոցելէն առաջ լինը վարանիր ընել ևս թէ՛ ծախուց մէջ խնայողութեան ասե՛նախարկեալ մէկ կէտն ալ է , առնուած նիւթերուն ապօրինաւոր կերպով անհետ չըլլալուն , կամ անխնայ կերպով շնտաւելուն հակողութիւնը , որնոր՝ մանաւանդ չիւանդանոցին մէջ ասե՛նայն մտադրութեան արժանի և պահանջելի կահան պայման մին է : Վստայիտի անաշատ վերահաս քննութեան մի ոչ տաղաւալու է՝ և ոչ գանդաղելու : Իսկ թէ առ այս որչափ զգուշութիւններ և կանոններ հաստատած ենք՝ երկայն կ'ըլլայ թերևս մի ըստ միոջէ յիշելը Արեւորդ կը կրկնենք և կ'երեքկնենք միւսանգամ որ , եթէ ըրած կարգադրութիւնն իս խնայողութեան ձանապարհը մատնանիչ կը ցուցնեն , սպօրինաւոր խարդաւանութեանց առաջ ըր անել կ'ուտան , սակայն և այնպէս՝ նոյն խնայողութիւնները իրապէս ապահովցնողը և հաշիւները գործադրութեան մէջ կահանութիւն ընողը պատրաստ կանխիկ ստակն է , և զարձեալ ստակ :

Ստորագրում :

Ի հանդերձ , ՚ի բնակարան , ՚ի կերակուր , բազմից , բարտուխիւն :

Կրօնութանց գլխաց մէջ խնայողութեան նկատմամբ հանդերձներու վրայ գրած ըլլալով , մարտութեան մտաբն ալ պարտք կը համարինք քանի մը խօսք ընել և ծանուցանել խղճմտանօք թէ , հնար եղածին չափ մարտութիւնը՝ գլխատները փոխուելէն ետքը միշտ եղած է , և այժմ՝ ևս կայ : Կարգադրուած է որ ամէն շաբաթ իրիկուն իւրաքանչիւր բաժնի պահանջողը հանդերձատունը կը ներկայանայ , և հանդերձապահ կհոծմէ իր ստորակարգելոցը թուոյն չափ ձերմակեղէն կ'ուզէ , որնոր հանդերձատունը իւրաքանչիւր բաժնի համար զսա զսա նըշանուած դարանի խորշերէն ձերմակեղէնները կ'առնէ և պահանջողին կուտայ : Արակի առտու ամէնը պիտի փոխուին . և պահանջողը կանուխ աղտոտները նոյնպէս հանդերձ հանդերձապահին կուտայ , որ երկուշաբթի լուացարարաց գլխաւորին կը յանձնէ՝ և լուացած լորցած դարձեալ ետ կ'առնէ կը ծաղէ և ըստ թուոյ խորշերը կը տեղաւորէ : Ընթ գործողութիւնները ամէն շաբթու կրկնուելով , ամէն շաբթու ձերմակեղէնները կը փոխուին : Աթարանի աղաբը փոխնորդի ձերմակեղէններ լուանալով , և միայն 25—30 աւելի գտնուած շապիկ և շապկինկերները լուացուելով փոխն ՚ի փոխը կը հազնէին , որով իւրաքանչիւրին կարգը հարկաւ ուշանալով պահանջուած մարտութիւնը չէր կրնար գոհացնել : Սակայն ըստակի նեղութիւնը եթէ ասոր դարմանը քիչ մը ուշացուց , ստեպ ստեպ աղաբ բազմից խոթելով անսարքութեան առջևը առնելու անխանջ կերպով զանցատութիւն չեղաւ : Հոգարարձութեանս սկիզբները սասար ասոյն սանարան նուեցաւ , ետքին նորին առնուեցաւ և ամէն առտու գլուխ

անտրեղը ապուրելով, երիւ ևս կնիկ որոշուեցաւ որ, ամէն շրեքշաբթի և շաբաթ որ ազոց գլուխը սանտրեն . մազերն արմատեն կարուեցան, և զեղ ևս եղած էր գլուխին մաքրելու . Ըրաջները 28—30 բարտ խողաց կար, հիւսայ չկայ, առողջացան . խոյլաւիրները (էլ) երկարատե դարմանելու պէտք ունին, և անմիջապէս չէ հնար բժշկել . Բնակարաններու մաքրութեանցը սա հանտրգները սրատասխանատու են առ տեսուչն և տեսուչն առ հրդարարձուս : Տոց շատնալուն՝ ննջարանները քիչ եկած են, և քանի մը սենեակ պատերու բակիմամբը մէկ զմէկու հետ խառնելով հնարաւոր կ'ըլլար երբորդ ընդարձակ ննջարան մի ալ շինել, բայց եկամուտին սիմակը ներեց-իսկ միւս բաժինները և բնակարանները հնար եղածին չափ մաքրուեցան . Կոմիտանէ չկայ հիւսայ, թէ անտնը և թէ կերպարանքը բոլորովին փոխուած է : Ամանոց յիւանդանոցի հատար ալ քարաշէն շէնքին զեանայարկը սրտուած է, որնոր եթէ տեղւոյն գրեցը նայելով տակաւին յարմարագոյն տեղ մը դանուիրը աւելի լաւ կ'ըլլար, սակայն մաքրութեան կողմանէ բազմալի բան չէ թողուցած : Իսկ հիւանդարանները շնուածոց կողմանէ բոլորովին կերպարանափոխ եղած են . Բայց ստոր վրայ յաջորդ գլխուն մէջ :

Գ .

Ըրող Ըղակութիւն

Ի կերպուրս, ՚ի վրայ հիւանդարանի, ընդարձակութիւն հիւանդարանոց՝

Հիւանդանոցի շնուածքին արդեան սիմակին ներածին չափ, զորն որ լաւագոյն սիմակի մէջ գնելու մեանհասութիւն չէինք կրնար ունենալ, սա կրնամք հաստատել զէթ թէ ողջպահիկ կանտոնաց մտադրութիւն և զած է թէ՛ կերակուրներու և թէ՛ բնակարաններու մաքրութեամբ . կերակուրները աւելի ևս առատ և երկատե

տակ ըրալը եթէ բաղձալի էր, զէթ այժմեան արուածը
առողջութեան դէմ չէ և կուշտ ապրելու բաւական է :
V. Ե պատճառը որ Հիւանդանոցի բնակացը երեսը առա-
ջին գեղնութիւնը և նուաղութեան կնիքը չ'երևար, և
գիտուած է որ, ոչ տղոցմէ և ոչ Հիւանդանոցը ա՛յլ պա-
տասարերոց մէջէն առաջուան պէս շատ հիւանդ չ'երթար
Հիւանդարանը, ուր գրեթէ իրերին երկուքը դուրսէն և
կամ են : V. սր վրայ ուրախ ենք, ևս առաւել ուրախ և
խղճմտանքնիս հանգիստ՝ հիւանդներուն և խեղազարնե-
րուն միձակի բարեբաւցելու համար ունեցած առաջադ-
րութիւններնուս կատարելագոյն յաջողելուն վրայք :
V. յ՝ մարդուս սրտին և V. ստուծոյ առջև ամենէն ծան-
րագոյն պատասխանատուութիւն պահանջող, ամենէն
աւելի խնամոց արժանի մասը որ՝ բոլոր հիմնարկութեան
իր անունը տալովը հական մասն ըրալը կ'ակնարկէ, և
կամ զէթ հիմնարկութիւն և V. զգին կողմանէ այս նպատա-
կը կ'ենթադրէ, անխմանալի հասակութեամբ մը ա-
մենէն աւելի անկարգ անհոգ միձակի մէջ և բարձի թողի
մնացած գտանք : Հիւանդանոցի ամենէն փոքրագոյն
սենեակները ասոր նուիրուած, և այն ևս խառնիխուռն
կէս մը վերին գատիկներ կէս մը ստորին և մաս մ'ալ ու-
րիշ տեղ՝ որ սպասարարութեան հսկողութիւնը անկարելի
կրնեն : Սենեակներուն գրեթէ ամէնքը գատասպարտե-
լի անհոգութեամբ ձեռն լիքներուն քոյի ընտրած : Մակ
կանամոցի մէջ հիւանդները, տղաքը, աղ իկները, ա-
նտասակները խառն ՚ի խուռն միև նոյն բաժնի մէջ : Օ ար-
մանալի կ'երևայ թերևս եթէ ըսենք թէ սենեակներուն
պատուհաններէն մեծ մաս մը կտորած և անապակի էին,
և երկու տեղ նոյն խակ պատուհանները կը պահակին, և
սակայն ձմեռը հսկայաբաղ կը յառաջանար : V. յիմքեր
13 ին՝ առաջին անգամ Հիւանդանոցը մտեր էինք : Սէկ
բժիշկ գտանք որ երկու կամ երեք անգամ զարու էր, բայց
հարցունող շուներ . երկու միբարոց՝ իբր թէ Հիւան-

գանաչը միաւորաց գնաւորական հիւանդանոց ըլլաք . քա-
նի մը գեղազործ , այլ գեղ՝ գրեթէ սչինչ : Ուստի զար-
մանալու չէք որ հիմնարկութիւնը թէև հիւանդանոց ա-
նունը կը կրէր , սակայն 600 ի լափ պատարարելոց թու-
ին մէջը միայն 28 հիւանդ կար , և այն ալ ուստիկանու-
թեան կալանաւորներ կամ անոք անօգնական խղձախներ
որոնք մէյմէկ դժգոքող սպառնցիներ էին ստուգելու հա-
տարակաց սա խօսքը թէ՛ “ հիւանդանոց գացողը թաղ-
ուելու համար կ'երթայ ” : Յետապէ կը այ՛ այս միճա-
կը , և Մ.գգին սրտաւոյն և խղձնասնդին հակառակ ընդ-
դէմ՝ ուստի 'ի սկզբանէ 'ի վեր գլխաւորագոյն մտադրու-
թիւններնուս մէկն եղաւ : Մ.ժամանակեաց անօրէնու-
թիւններով և խարխափելով ընթացած առջի անոց
մէջ՝ թէպէտև առժամայն բարեկարգութիւններով բա-
ւականացանք , սակայն փորձառու թեանք թերի և կիսա-
կատար միջոցները անբաւական ըլլալը տեսնելով , որոշե-
ցինք արեւստաքի փոփոխութիւն ընել , և հիւանդանոցի
այդ մասը 'ի հիմանց կազադրել : Մ.յսու գիտեամբ կը
որ թէպէտ և հիւանդանոցի մէջ շինութեանց համար
ամենեկին ծախք չընելք որոշած էինք , այսու ամենայնիւ
հիւանդանոցի այդ բաժինը որջարահիկ կերպով կարգազ-
րելու անկարելիութիւնը , և կանանոցի մէջ մաքրու-
թիւնը , առողջութիւնը և բարոյականութիւնը մի և նոյն
տեղը միարանելը անհնար տեսնելով , հարկ եղաւ այս
որոշմանը բացառութիւն ընել , մանաւանդ որ հիւանդա-
նոցիս մէջ քարաշէն և կիսկատար մնացած մէկ մասը Ե-
միւնցընելով և միւս մասերուն հետ իրաւնելով , ամենակա-
րեօր պիտոյքի մը զարմանք ըրած կ'ըլլայինք : Չէր կըր-
նար հոգաբարձութիւնս այսպիսի զօրաւոր նկատմունք-
ներու գիմաց անկարելեան մնալ . ուստի կանչեց ճարտա-
րապետը , բարեկամութեան ուժովն ու յորդորանք 15
հազար շուրուշով շինել տուաւ այն գործը , զոր ըմցնելու
համար 60 հազար շուրուշ փարկ ըրած էին ունանք : Մ.

Հաւաստի այդ շէնքով հնարաւոր եղած բարեկարգու-
թիւնները՝ որոյ տեսնը անկաստար կերպով՝ ի գործ դրուած
էին, և ոմանք պարզապէս առաջադրու թիւններ, բաղձանք-
ներ էին : Վարաշէն շէնքին վերի լուսաւոր սենեակը
ապաքինեալ հիւանդաց որոշուեցաւ, ասիկայ դճով մը
հաղորդու թիւն ունի ընդարձակ սրահի մը հետ, որ
50 ի լափ անկողին կը բովանդակէ . առ է հասարակ հի-
ւանդանոցի բուն հիւանդարանը : Վրիկայ ալ դճով մը
հաղորդու թիւն ունի երկայն անցքի մը հետ, որուն մէկ
կողմը սենեակներ կան . մէկ սենեակ մը տարափոխիկ
հիւանդներու վերապահուած . մէկ հատը աւելի ընդար-
ձակագոյն՝ աղոց հիւանդաց համար, զորս լուս բժշկաց հա-
սակաւոր մարդոց հետ մի կնոյն սրահը դնելը փնասահար
է . ծայրն է պատրաստական գեղարեկից փոքրիկ սենեակը
և գեղագործաց և պահանջարկայ ննջարանը : Ա երի զըս-
տիկանը ևս նոյն բաժանուած մը ունի, ապաքինելոց սենեակ,
հասարակ հիւանդաց հիւանդարան, որ միայն 15—20 ան-
կողին կը բովանդակէ, լուս սրուած պանդուխտ կին հի-
ւանդներ յաճախ լին ըլլալ . սենեակ մին ալ տարափո-
խիկ հիւանդաց :

1903
1904
0
Վ. յս յարկին մէջն է տախտակաման պատով բաժ-
նուած աղի իկ աղոց կը թարանը և ննջարանը, և տնտես-
ուհի կնոջ և իւր սփնականին սենեակը : — Վրրորդ զըս-
տիկանն է, զգատարանի սրահը, հանդերձատունը լուս-
ցարանի բով, և հանդերձատահ կնոջ և իւր սփնականին
ննջարանը : Վոր շէնքին գեանայարկը՝ կանանց յիտարա-
նոցը, որով աղի սե տարայտտակի վրայ պահելէ, և անց
ու դարձի ջրոյ, և սպասաւորաց երթեկեկու թեամբ ձմեռը
ստանելու վտանգէն ազատած եղան :

Վ թէ հիւանդաց, և այդ կողմը բոլոր պատասխանելոց
նկատմամբ այս փոփոխու թիւնները կարելի եղածին լափ
հանգստաւեա, ընդարձակ, մաքուր և լուս հետեորդի ա-
ռողջարար բնակու թիւն մը ընծայեց, նպատաւորաց ծա-

ապու թիւնն ալ և հիւանդաց վրայ հսկողութիւնը աւելի
զիւրին և հարաւոր եղաւ : Իսկ հիւանդաց , պաշտօնէից
և ծառայութեան մասին՝ հետեւեալ փոփոխութիւնը և
կարգադրութիւնները ըրինք : Իժիշկը որ շաբաթը եր-
կու և երբեմն երեք անգամ կու գար , և ամուսկանը կա-
նոնաւոր չիճարուելուն՝ ամեն լիբը արդէն 15000 դուրուշի
հասած ըլլալով ահա՛ և այսպիսի փափուկ պաշտօնի մէջ
ենթադրելի ետանդը բնականաբար չէր կրնար ունենալ :
հրաժարականը տալուն՝ փոխեցինք , և հարկաւ Հայազգի
բժիշկ գնելու պարտաւորութեամբ Հոգաբարձութեանս
բժիշկ անդամաց երաշխաւորութիւնովը նորեւանդ բը-
ժիշկ մը զրինք , պայման ընելով անվերջ շաբաթը երեք
անգամ այցելութիւն ընել , և եթէ պարզապէս հիւան-
դութեամբ գալ անկարողանայ՝ պարտաւորի իր տեղը ան-
պատճառ վկայեալ բժիշկ մը հիւանդանոց խրկել : Այ-
ցելու բժիշկին քով ներքին բժիշկ մը ևս աւելցուցինք
երկու անգամ՝ ի պաշտօնէ այցելութիւն ընելու և ամեն
հարկ եղած ատեն անվիճապէս հիւանդարանը երթալու
և հիւանդները զարմանելու պարտաւորութեամբ . դեղա-
գործները երկու . և մէկ հաս մի ալ վերին հսկող և քի-
միական լաճողութեամբ դեղոց սկզբնական տարրնե-
րը պատրաստող :

Մյուսով հիւանդարանի կարգադրութեանը վրայ
խորհելով պարտք կը մնայ մեզ ձայն տալ և հրախրել
բազարիս Հայազգի պանդուխտները և աղքատները որ
սիրով և վստահութեամբ հիւանդանոց գիմեն . հիւանդ
եղած ատեննին անհնար՝ պիտի ըլլայ իրենց ինքաններու
վստաստող և խոնար սենեակները հիւանդարանի հան-
գառութիւնը և ինսամբը գանել : Մէն մարդ լորս բժիշկ
չկրնար բերել . բժիշկ մը շաբաթը մէկ կամ երկու ան-
գամ բերելով ի՞նչ կը փասէք . դեղերու սրլափ ծախք
ունիք . զարմանող հսկող զ՛վ . եկէք ուրեմն Մզցին տու-
նը , բազկատարած կ'ընդունուիք : Մզցը ձեր ապրիլը կու-

զէ՛ . և մանաւանդ մի ազատէք որ հիւանդութիւննիդ ծան-
 բանայ և ոնդարժանելի միձակը հասնի Վ՛նչ կ'ըլլայ՝ մէջեր-
 նիդ կարողութիւն ունեցողները եթէ որք ն կամ 10 զըշ-
 տան հիւանդանոցի և անով թէ բժիշկ թէ գեղարայք, թէ
 կերակուր և թէ մաքուր բաներ և թէ նոր զգեստ ու-
 նենայք և հանգչիք : Վ՛յս առաջարկութիւնս ամէն իջե-
 լանները , բեռնակիր եղբարց ամէն գլխաւորներուն ըրինք :
 Թաղական Խորհրդոց Հարգի եղբարց ալ առիթ ներկա-
 յացած ատենը ըրինք . և ուրախ ենք՝ որ վատահութիւնը
 աւելցած է և հիւանդարաննիս ամէն անգամ լեցուն :

Վ

Արեւբան

Հիւանդանոցի մէջ անխտիր ամեն պատասխարելոց
 և Արթարանի տղայոց ընտրութեան և քննութեան նը-
 կատմանը վարուելուս պատճառները եռամսեայ համա-
 սօս Հայտագրերնուս մէջ նշանակեր ենք, զոր արժան կը
 համարինք հոս միւսանգամ կրկնել . «Վ՛ք հասարակ
 Տե՛ս Հայտագրին» 10 էրէ՛ 8 յօդո՛ւս թը , մինչև՝ յարու՛նմակա-
 նրանի՛ իջ ինտրո՛ւեցա՛ւ Վ՛հաւասիկ զբա՛ժ նամակ-
 նուս պատձէնը :

Վ՛- Վ՛գգային Ուսումնական Խորհուրդ

« Վ՛գգային Սահմանադրութեան 34 երրորդ յօդուս .
 « թին համեմատ ազգային դատախարակութեան ընդհա-
 « նուր տեսչութիւնը Վ՛գգասէր Ուսումնական Խորհրդոց
 « պաշտօնն ըլլալով և Չեր բազմահմուտ կաձնաոցոյ յանձ-
 « նուած ըլլալով Վ՛գգային վարժարանաց բարեկարգու-
 « թեանը հսկել , Վ՛գգային դատախարակութեան ընդհա-

„ նաւը հիմնագիր մը և գպրոցական կանոններ հաստատել ,
„ և անոնց համեմատ Մզգային գպրոցաց մէջ միակերպ
„ ընթացք մը որոշել թէ ուսմանց և թէ ուսուցման :
„ Մըդ որովհետեւ Սուրբ Փրկչեան Մզգային հիւանդանո-
„ ցին այլ և այլ բաժանմանց մէկն ալ միշտ վարժարան մը
„ եղած է , և Սահմանադրութեան 45 յօդուածին հա-
„ մեմատ կրթարան մը գտնուիլը մշտուած է , ուստի՝ ներ-
„ քոյ ստորագրեալ հիւանդանոցի հոգարարձուքս , այդ
„ հիմնարկութեան ներքին և արտաքին ընդհանուր կար-
„ գազրութեանցը զբաղած և մտադիր ըլլալով , այժմ կրթ-
„ արանին բարեկարգութեանը վրայ ուշադրութիւննիս
„ դարձնելու պարտք կը համարինք , և այս նպատակաւ Սև-
„ սու մնասէր կաճառոյդ կը դիմենք խնդրելու սեպհական
„ հրահանգ մը , այդ որք և անտերունջ պատասպարեալ տը-
„ ղոցը բացառական գիրք մը ունեցող կրթարանին համար :
„ Սայց ներուի մեզի քանի մը գիտողութիւններ ը-
„ նել , որք թերեւ ընելիք անորհնութիւններուդ և հրա-
„ հանգին կատարեալ և համաձայն ըլլալուն կրնան ծառա-
„ յել կամ գիտնալը հարկաւոր համարուի : Այնպիսի գիտ-
„ նալ պէտք է , որ այդ գպրոցը , վարժարանի մը համար
„ անգամ աւելորդ եղած և անպատակ ուսումներով , լե-
„ զուներով և գիտութիւններով խիստ ծանրացած ըլլա-
„ լով , հիւանդանոցի մատակարարութեան անտեսութիւնն
„ ևս մեծապէս բեռնաւորուած է , և անհնարին է՝ եղած
„ միջոցներուն նայելով , նոյն ճամբով շարունակել : Սև-
„ սուցչաց ամառականները ծախուց կն մեծ գրուիլը կրնեք կա-
„ յարնեն : Եղաքը առնուելու Վճարման ընտրութեան
„ պակասութիւնով , կամ ամէն կողմանէ եղած յանձնա-
„ բարական ստմանակի մը վրայ հիմնուելով գպրոցի մէջ ըն-
„ դունելութիւնը , ան ստորին հիւանդանոցը խմտուած
„ է , որ այդ հիմնարկութեան շրջ մասին երեքը և անմե-
„ նէն ընտիր տեղերը իրենց սեպհականուած ըլլալով , այ-
„ սու ամենայնիւ տեղը չի բաւեր ամէնքը բովանդակելու :

« Լըրհորդ՝ Սահմանագրութեան որոշմանցը ձիւղ հը
« նաղանդելու պարտաւոր ըլլալով, ազգին կտակացը դէմ
« վարուած կ'ըլլանք եթէ գարացը վարժարանի ձեռի մէջ
« խօթուի: Լըրհորդ՝ պատասպարեալ տղաքը որք և անտե-
« բունջ տղաք ըլլալով, իրենց ապագայն գժբազդ և տխուր
« փիճակի մէջ դրած կ'ըլլանք եթէ իրենց փիճակին վեր
« բարձրագոյն ուսումներով զիրենք կրթենք և ետքը անտղ-
« նական ապրելու և հացերնին զանելու խղճութեանը մէ-
« ջը թողունք: Ինչպէս տղայ մը որ բարձրագոյն ուսմանց
« մէջ իրեն մտացածին երջանակութեան բերդեր չին, և
« ետքը իրականութեան մէջ մտնելով, զգումնք և յուսա-
« հաս փիճակի մը մէջ ինքը զինքը տեսնելով, ապերձանիկ
« մնալու դատասպարտուած չըլլայ մինչև ցեա՛հ:

« Ընտրող՝ իրենց արդեան փիճակը ապագային հետ
« նոյնացունելու համար, պատշաճ սեպած ենք և որոշած
« կրթարանին մէջ չորս արուեստ ևս իրենց սորվեցնել ըստ
« իւրաքանչիւրին ընդունակութեանը: Կոչկակարութիւն,
« գերձակութիւն, զարբնեգործութիւն և հիւանութիւն -
« աս արուեստից համար մէյակէ վարպետ հիւանդանոցը
« պահելով, և իւրաքանչիւր վարպետի քով 10-15 տղայ
« գնել որ ձրի աշխատին և արուեստը սորվին Մքով տանը:
« պատակին ծառայած կ'ըլլանք որ տղաքը ընդհանրապէս
« ամէն մարդու պէտք եղած սկզբնական ուսումները սոր-
« ուելով, միանգամայն արուեստի մը տէր ըլլան, որպէս
« զի հիւանդանոցին ելած ատեննին ապրտտանին ձարե-
« լու միջոց մը ունենան ձեռքերնին, և ապագանին ա-
« պահովնայ:

« Ըստ գիտադութիւնները ազգասէր Ուսումնական
« ժողովոյց մտադրութեանը կը յանձնենք և կը ինչգրենք
« որ արուեստը հրահանգը ասոնց վրայ ուշադրութիւն ը-
« նելով չհնուի: Ինչգրեմք նաև որ այդ հրահանգը բարե-
« հաճի Խորհուրդդ ժամ մը ստալ մեզ յղել, որովհետև
« տղաքը արդէն ամնական արձակուրդ մը ունենալով կր-

« Թարանը ժողովեցան : Այս նպատակաւ այժմեան հայ-
 « կաբանութեան ուսուցիչները Աւստրալիական խորհրդոյդ
 « կրթիւնէնք հարցուփորձի համար , ինչպէսլ որ անոնց
 « յաջողակեամ անյաջողակ ըլլալը և նաև ինչ գրքեր գոր-
 « ծելու պարտաւորելնիս մեզ ծանուցանելու բարեհաճիք » :

Ամեն խնայից ծառայ
 Հոգեբան : Հեռագրանոցի
 201567

Արթարանին այս կարևոր և այնչափ զրպարտու
 թեանց առիթ եղող անորէնու թեան փրայք , ցանկացողք
 կարող են նաև մեր համարաւու ազգասէր Տնտեսական
 խորհրդոյ Տեղեկագրոյն շորրորդ երեսը կարգալ : Աւստի
 Սահմանադրութեան բացայայտ վճիւր , Ազգին Անդ-
 հանքութեան կամքը , Տնտեսական խորհրդոյն հրամա-
 նը այս ընթացքնուս կանոն էին , որոց առջին այլև այլ ի-
 բաւացի կամ չինձու պատճառաբանութիւնները կարծենք
 լսելու էին : Այս թողունք որ կրթարանը բողոքովին կա-
 բար ուսուցիչներէն զրկեալ չէ , ինչպէս կը սիրեն շահա-
 սէր ոմանք հռչակել : Հայկաբանութեան և Վաղիերէ-
 նի ուսուցիչները մէյմէկ պատճառով արձակուելով , ու-
 բիշ հայկաբան և գաղղաղիս գասատուներ կարգեցան :
 Աւստի հայկաբանութեան , գաղղիերէնի , հայոց պատմու-
 թեան , սրբազան պատմութեան ք բիտանեականի , աշ-
 խարհագրութեան և Թուարանութեան գասատուու-
 թիւներ կ'ըլլան , և մեր յատակագծին դուրս հանուած
 չեն : Առջիկ տղոց կրթարանը ևս կարգելը կամ գէթ
 կարգադրելը ՚ի հիմանց յատուկ հոգաբարձութեանս
 արդիւնքն է , ուր առջիկ տղաք կարգալ և գիր , կարել ,
 հիւսել և ապրիկ գործութիւն կը սորովին : Իսկ մանչ տղոց
 բազմացուած շորս արուեստները դեռ լսխուեցան , ասոր
 համար Տնտեսական խորհրդոյ գրութիւն եղաւ հրաման
 ինչպէսլ համար , բայց պատասխան չառնուեցաւ , և

Հոգաբարձութիւնս այսպիսի նորաձեւութեան մը ինքնուրոյն ձեռք զարնելը Խնկէն-Ռիւս Համարեց :

Լ .

Մանարան . հրամանագրի ժողովարան (Յեւեղեհանէ)

Նշանադք : Փուս . Տարան . Այդի :

Ստանարանի վրայ նախընթաց համառօտ յայտարարեցնուս մէջ լուս կեցելը էինք , ներկային մէջ ալ նոյնին վրայօք կարևոր կարգադրութիւն մը մուծած ըլլալնուս հատարատութիւնը չէնք կրնար տալ , մանաւանդ որ երկայն քննութիւններ թէպէտե ըրինք , սակայն պէտք եղած Ճշգումութիւնը և ստուգութիւնը չունինք և չէինք կրնար իսկ ունենալ . վասն զի Հիւանդանոցի բազմաձիւղ կնձռեալ գործերուր և ստիպողագոյն պիտոյքներու մատակարարութեամբ բողոքուրոյն գրուուած ըլլալով , ասոր վրայ ալ վերջնական անորոշութիւն մը ընելու ոչ պարագ ունեցանք , և ոչ իսկ Հոգաբարձութեանս անդամոց ամբողջութիւն : Սա միայն պարտք կը համարինք ծանուցանել թէ , իսկզբանէ 'ի վեր փնտուած ամէն տեսակները Ստանարանը չունենալով , Օտակական աւուրց համար հարկադրեցանք զուրսէն 31 որ պայմանաժամով մամ աւնել 315 բաշ 37 զուրուշ քաշը :

Ընդամենը համարանին հաշիւը :

{	Յանուար 1 . պահանջ Ստանարանի	104,085	դր 27	փս .
{	Յանուար 1 . պարտատ հմ 500 աշ 32 էն	16,000		
		<hr/>		
		120,085	դր 27	փս .
Մարտի 31 . պահանջ համարանի	92,485	դր 37	փս .	
Մարտի 31 . պարտատ հմ 397 աշ 32 էն	12,704			
Հիւանդանոցի ստիպողագոյն պիտոյնց հա-			
նաջ ինի ամսուած ստի համարանէն	14,895	դր 30	փս .	
		<hr/>		
		120,085	դր 27	փս .

Մ. յս հաշուէն ակներև կերևի թէ մտաբանի դրամա գլուխը չի փձացեր, ինչպէս շատ կողմանէ մեղադրանքներ լսեր ենք և հրապարակական գրուածքի մը մէջ Մ. տուժոյ իսկ դատապարտութիւնը կը յիշատակուի։ Մ. յդ անձնուրաց ազգասիրները ինչ նպատակ ունենալնին մենք կը գուշակենք․ քայց ըստ իրենց՝ ստակի պակասութեամբ Հիւանդանոցի մէջ խղձալիները շարժած մը անտժի մնալը, և այնու արդեաս անտժահար մնալը և քանրատուիլը եւ թէ ըղձալի էր, մենք մատեմատիկայի ճշգրտութիւնը չենք պահեր, այլ և ինչպէս նախորդ հոգաբարձուք և իրենք իսկ ստապատիր խղձմտանքը չեն ունեցած, տարբոյն վերջը սպասել որ մտաբանին ճիշդ տարեկան շահը գիտցուի, և միայննոյն ժամանակը շահը գործածեն, մենք ևս կարծենք հաստատարպէս նոյն արտանուութիւնը կրնայինք ունենալ Աշքրայական խղձահարութեամբ չկաշկանդուելու, և ամենակարևոր պիտոյքը հոգալով, նեղ ժամանակ մը նոյն աղբիքը յաջողակագոյն անոց մը մէջ և ազատ ոգի աննելու ժամանակ անբողբոջնել, Աշքիբորդ՝ պարտք կը համարինք Հիւանդանոցի շահին համար իրազեկ ընել ազգային վարչութիւնը թէ թէպէտե՛ի գրի մտաբանի պահանջքը նշանակուածին չափ ըլլալու է, սակայն արդեամբ կեսէն աւելի փձացած է, որովհետեւ կարօտեալ թողերու եկեղեցեաց գրեթէ ամէնքը իրենց առ մտաբանը ունեցած պարտքը կը ժխտեն, և իրենց ինտրական դպրոցներուն ազգային Աստալարութեանց կողմանէ իբրև ուժիկ որոշուած անտական նպատար բանի մը տարիէ՛ի վեր գրուած չըլլալուն, այն անտականներուն գիմարք բռնած և մտաբանի պարտքի հաշուէն ջնջած են։ Մ. նհնարին եղաւ մեզ հասկըցնել այս հաշուոց ընաւ յարաբերութիւն չունենալը և տարբերիլը։ Աստի մտաբանի դրամագլուխը կեղբոնական վարչութեան ձեռնհասութեամբ և միջանուտութեամբ կրնայ ազատիլ․ և առ խոյս՝ ինտրական դպրոցաց եղած վաղեմի պարտքին վրայոք։

Մ. զգային պարտույ կարգադրութեան համար հաստատուած յանձնաժողովին մտադրութիւնը կը հրահրենք ՚ի սեր հիւանդանոցի :

Երբորդ՝ մով շինելու համար աւանուած նիւթոց զինը , այրած փայտը , գործակալաց անտակոնը , կերակորը , նորոգութիւնները և այլ անհրաժեշտ ծախքերը քննելով , և բաշ մը մտքը բանիկի ըլլալը հաշուելով , մենք բաւազոյն գտանք տպարանի պէս՝ մտնարանն ալ ուրիշ առանձնական արուեստագէտի մը վարձու տալ ուս պայմանով որ որչեւալ գնով մտնասունը ասնէ անկէց և եկեղեցեաց սոյ , ըստ ավարութեան շահը հիւանդանոցին տարով : Աստ մեզ ասով մտքը աւելի աժան գաղէն զրաւ , որչափ հոգերէ և համարակալութեան նկատմամբ , անկարելի հսկողութեան մը ազատ պիտի ըլլան հոգաբարձուները որ մտադրութիւնին ներքին կարգադրութեան վրայ դարձանեն : Բայց թէ հիւանդանոցը շինուած մտքը զուրը ծախուածէն կատարելագոյն ըլլալը՝ կամ թէ և առանձնական վարձու որի մը արուած՝ սակայն հիւանդանոցի մէջ շնուելուն համար , սուսջուան պէս Մ. զգին մտն աւանելու եկեղեցիքը հանդէր կարող պիտի ըլլուի մի , թող մեր յաջորդները որոշեն :

Հրահանագրի ժողովարանէն ծախքը Մըրիլ անտէն բոլորովին վերցուցինք . իր արդիւնքն եղաւ Հունուար ամսոյ մէջ պարզապէս 6,014 զ. Փետրուարի 12,936 զ. Մարտի 8,801 զուրուշ . Մըրիլի 9141 ուստի այդ հաստատութեանը արդիւնքը որ 1855էն մինչև 1860 ամ ըստ ամէ շարունակ կատարելուր , այս տարի դժբաղդաբար շատ նուազելու երևոյթ մը կը չուցնէ որն որ հարկաւ ժամանակին կացութեանը հետեւութիւն մի է :

Աշննատուրի արդիւնքն ևս աւելի զգալի կերպով նուազելու ընթացք մը առած է : Հունուար ամսոյ մէջ 2,576 զուրուշ արդիւնք չուցուց . Փետրուարի 3,854 զուրուշ . Մարտ և Մըրիլի մէջ 1300 : Մ. զգային Աշննական Խոր-

հրդոյն առաջարկու թեամբը՝ և Վազապեական ժողովոյ հաստատու թեամբ , նշանաւորի արդեանց կէտը այժմ Մզզային Պատրիարքարանի սնտուկին սահմանուած ըլլալով : կը հարցունենք թէ՛ նշանաւորի ծախքը ինչո՞ւ պարզապէս չիւանդանոցի վրայ ծանցանայ , միայն վիւարուար անոց մէջ 930 խաչկապի , և 35 ոսկի և արծաթ խաչի շինու թեան 930 դուրուշ ծախք ունեցանք : Այժմ է արդիւնքը կիսեցաւ , ծախքին կէան ալ չիւանդանոցը՝ և կէտը Պատրիարքական սնտուկը բաժնելու են :

Տարանը վարձու տալերնիս վերը նշանակեցինք . պայմանագրու թիւնը իրեք տարուան համար եղած է , տարին տաներիս քահան հազարով վեցամսեան վեց հազար միշտ կանխիկ վճարուելու պայմանով . երրորդ տարին 14 հազար : Մհատակ պայմանագրու թեան մէկ քանի կարևոր յօդուածները :

Ա . « Պայմանագրու լրանալուն՝ Ղեվահիրձեանը ինչ որ յանձնուած է իրեն ըստ հաշուեցուցակին , վերադարձնելէն ետե , ինչ որ ալ աւելցուցած ունի , եթէ օրինաւոր վարձով մը երկու կողման հաճու թեամբ ընդունուի , Մզզին կը թողու . ապա թէ ոչ սոսկ իրեն կը վերաբերին : Իսկ եթէ հաշուեցուցակին մէջ նշանակուածէն պակաս կամ խանդարեալ վիճակի մէջ գընուի , այդ պակասը կամ ատոր փոխարէն տու գանքը Ղեվահիրձեանը հատուցանել կ'ստիպուի : . . . Ա . Մզզին կառավարու թեանց կողմանէ , Պատրիարքարանի վերաբերեալ տարուելու բաները Ղեվահիրձեանը առանց շահու պիտի տայ : Ս . Միայն Մզզային կառավարու թեանց գիտակցու թեամբը տպագրուած գործերուն տակ՝ Մզգային Տղաբան պիտի ստորագրուի : Վ . Մզզին կամ Մասառլահան կրննից դէմ յօդուած մը՝ Ղեվահիրձեանը երբէք ընդունիլ և չպիտի տայ : »

Չիւանդանոցի դիմացը եղած այգին ալ ն տարիով վարձու տու ինք 3 տարին 3 անան հազար դուրուշով : Ըր-

բորդ տարին 4 հազար , հինգերորդ տարին 6 հազարով :
և վարձակալին աւ խոր երաշխաւորին ստորագրել տալինք
ծարաց հաշուեցուցակը՝ որուն մէջ որչափ ծար և տունկ
ըլլաք յատուկ յատուկ նշանակուած է :

Սենք համարձակիր Հիւանդանոցի վերաբերեալ
կամ Հիւանդանոցի մէջը խկ եղած միւս բաժիններուն
վրայ երկարորէն խօսիլ , բարեւերա հասարակութեան
ներողամտութեամբ չի գեղծանելու վախով . սա միայն
միտթարութեամբ կ'ըսենք թէ , ամեն մասանց վրայ հա-
ւատարապէս խնամք և մտադրութիւն ըրած՝ և ձեռքեր-
նէս եկածին շափ կարգադրութիւններ ըրած ենք : Վեզա-
բանք աղջասէր երիտասարդի մը նուէրներովք և յատուկ
բաղձանքներովք բոլորովին կերպարանախօսն պիտի ըլլայ
քանի մը օրէն , և երևելի գեղարանաց կարգը մանելու
կարող պիտի ըլլայ : Կարենք գործիքները անուելու և
չնուելուն վրայ են , և մեր յաջորդաց ժամանակը կը
լինան կը բերուին : Պատասպարաններուն մարքութեա-
նը անխօսիր հոգ եղած է . կանանց զգաստարանը կարգի
գրուած . արանց յիմարանոցը առաջուան պէս բարեկարգ
կ'ընթանայ . կանանց յիմարանոցն ալ կարգադրուեցաւ :

Վաճայոյս ենք որ բարոյականութիւնը ամեն թա-
ղերու մէջ անսորատ կը տիրէ . մարքութիւնը այսպիսի
տեղւոյ մը և ընակացը համեմատ պահուած է անվրէպ
ամէն ժամանակ մի և նոյն կերպով . պիտոյքներն ալ հը-
նար եղածին շափ հոգացուած , թէպէտև գեռ բաղում
մասամբ շատ պակաս : Հիւանդանոցի բոլոր կահկարա-
սեաց հանդերձից հաշուեցուցակը մանրամասնաբար քն-
նելով շնուեցաւ , զոր Տնտեսական խորհրդոյն կը յանձ-
նենք , երբեմն երբեմն 'ի գէպ ժամու ընտութիւնը գի-
րացնելու , և անով անանց անկորուստ պահպանութիւնը
երաշխաւորելու համար :

ՄՈՒՏԲ ԳՈՒՆՈՒՄ ԱՐՄՈՑ	ՊԷ.
Չուս եկամտներ և քրահանուղիք	14,407
Պահանջ, հոգսոթոթոց	34,014 ³ / ₄
	<hr/>
	48,421 ³ / ₄
ՄՈՒՏԲ ՓԵՏՏՈՒՄ ԱՐՄՈՑ	
Չուս եկամտներ և քրահանուղիք	38,759 ¹ / ₄
	<hr/>
	38,759 ¹ / ₄
ՄՈՒՏԲ ՄԱՐՏ ԱՐՄՈՑ	
Չուս եկամտներ և քրահանուղիք	12,122 ³ / ₈
Պահանջ, հոգսոթոթոց	19,583 ⁵ / ₈
	<hr/>
	31,705 ¹ / ₄
ՄՈՒՏԲ ԱՐՄՈՑ	
Չուս եկամտներ և քրահանուղիք	47,365 ⁵ / ₈
Արդարանայեկամտներ և սուրբեկ բե քու հուրթ	112,654
Ուստի և պահանջե հոգսոթոթոթոթ եկամտներ ք և քրահանուղիք	47,030 ³ / ₈
	<hr/>
	159,704 ³ / ₈

ԵՒՔ ԳՈՒՆՈՒՄ ԱՐՄՈՑ	ՊԷ.
Չուս ել լան հիւանդանոցի	48,421 ³ / ₄
ԵՒՔ ՓԵՏՏՈՒՄ ԱՐՄՈՑ	
Չուս ել լան հիւանդանոցի	38,958 ¹ / ₈
Պարտ հոգսոթոթոց	4,801 ¹ / ₈
	<hr/>
	38,759 ¹ / ₄
ԵՒՔ ՄԱՐՏ ԱՐՄՈՑ	
Չուս ել լան հիւանդանոցի	31,705 ¹ / ₄
ԵՒՔ ԱՐՄՈՑ ԱՐՄՈՑ	
Չուս ել լան հիւանդանոցի	45,618 ³ / ₈
Պարտ հոգսոթոթոց	1,746 ⁵ / ₈
	<hr/>
	47,365 ⁵ / ₈
Չուսանայ զէ հիւանդանոցի քուս ելք	159,704 ³ / ₈

Մշակին գիտողութիւն — Իրաւ է մեր առեւտրական մանրամասն հաշիւներուն մէջ այս լոյս անոց համար նշանակեր ենք ըստ հին սովորութեան բարեպաշտան բարերարաց հացկերոյթի և նիւթական արոց նուէրները որ 47,483 զուռուշ կը հաշուուի, ինչպէս ելքի կարգին մէջ այս հացկերոյթի ծախքերուն հետ նաև անանկաց, կտակներու և առաջին պարտուց համար՝ որուամ տակախը՝ հիւանդներուն, կանանց, յիմարանոցի և զգաստաբանին շնորհածոցը և ընդհանուր կահ կարասեաց արտաքոյ կարգի ծախքը որոնց բոլոր գումարը 25,708 զըշ. 20 փոյ. կ'ելլէ սակայն այս օրինակ մտից և ծախուց պատասխանատու չկրնար ըլլալ հոգաբարձութիւնս և ոչ իսկ նախկին Տնտեսականը, ըստ որում այսպիսի ծախքերը իրենց ինտյոզական վերահասութենէն դուրս են : Մ. յո՛ բարեգութ բարերարները ո՞ որուան հացկերոյթի համար 28,500 զուռուշ շնորհելով կ'արգիւծուորին Մտուծոյ առջին. բայց մարդկանց առջին ալ հոգաբարձուները իրեն շուայլ չեն կրնար մեղադրուիլ : Իսկ շնորհածոց կամ կահ կարասեաց համար ըրած արտաքոյ կարգի ծախքեր. նուս պատճառը Տեղեկագրիս Վ. զլուխէն կրնայ հասկըցուիլ, ինչպէս նաև Տնտեսական խորհրդոյն Տեղեկագրին 9 երես 7 յոգուածէն որ կ'ըսէ «Տնտեսական խորհուրդը 'ի 6՝ Արեւմեկերի, արդոյ հոգաբարձուաց հետ յատուկ այցելութիւն ընելով 'ի Սուրբ Փրկիչ, նորին ներքին վիճակը քննեց, և կահուց կարասեաց, հանգեր. ձից և ուտեստի մեծ պակասութիւնները 'ի գործ դրաւ հոգաբարձուաց ձեռք : Թ. 22 :

Արհարդ գիտողութիւն — Որչափ որ լոյս անոց մէջ հոգաբարձուացս պահանջքը եկամտաներէն 47,050 զըշ. 16 փոյ. կը տեսնուի, գիտել պարտ է՝ որ հոգաբարձութիւնս 1860 տարւոյն հաշուէն ասնելիք ունի 8,764 զըշ. որ եկամտաներէն պահանջուած վերոյնշանակեալ գումարէն հանուելով կրնայ գուտ պահանջք եկամտաներէն

ՅՑ, 286 դրշ . 1 Յփրյ . : ԸՏօ այս գրանի տարւոյս վատարազդ
կայտ թեանը , սակաւ աթիւ ըլլանուս , և Բարեւեր անձանց
գործունէութեանքը շինարար ժողովել կը թողունք
նորեանդն և աւելի բարեբաղդ յաջորդաց ժողովել և
բաժնել գործակարաց ամասկաններուն որ կէսին քիչ մը
աւելի միայն կարող եղեր ենք տալ , և Հացի զինին՝ զոր
տակաւին շէնք կարողցեր քննել և վճարել : Ըյս երկու
Հաշիւներէն զուրս տալիք շունինք ամենեկին կամ խիստ քիչ :

Է .

Հախին Յանտականաց Տեղեկազրին . Լրագրի մը տարագարս
գրարարութեանց քանի մը պատասխաններ : Հոգարարութեան ու
նեցած դժուարութիւններն և արդեյները :

Սենք տարակուսիք թէ Հայտարարութեանս այս
գրուիք ամենէն լայրժուն զկծեցուցին և յատկապէս
խղճնուանդովնին զով ակնարկել ուղեւնիս գիտակիցնե-
րուն դժպատեհ և խիստ երեւայ : Սակայն ոչ որ մեզի
յանձնուած Հիւանդանոցին և մեր անձնական պատին
պաշտպանելու իրաւունքը կրնայ մեզ ուրանալ : Ըյս ի-
րաւանց վայելանք այնչափ առաւելապէս արժանացած
ըլլալու ենք կարծենք , որչափ որ աշխատութիւննիս անձ-
նանուէր և Հիւանդանոցը կարգադրելու ճիգը անշահա-
սեր ըլլալով , պարզապէս ՚ի սեր Հիւանդանոցին այդ հիւճ
նարկութիւնը բարեկարգելու նպատակնիս չլուանդելու
համար՝ այդ տարագարտ խոցերուն զխնաց լուս և ան-
վրդով կեցած ենք մինչև ցայժմ : Արի՛ զաշտի մը մէջ
մեզ այսպէս անձնուրաց շին կրնար գանալ , և ոչ իսկ
որինաւոր ուժն կամ իրաւունքը շունենալովնին , բերան
՚ի բերան և խարն ՚ի խարն գործածած գաղանամածուկ
մեքենականութիւններին յայնանախատ ընելէն վա-
րանած կըրբայինք : Ըսոցց այժմ՝ որ կ'երկենք , այժմ որ մեր

պաշտօնը դադարած է, այդ նկատմանը ներքուն զոհ ըլլա-
լու պատճառ մը չունինք, և եթէ՛ բարեկեցի Հասարակու-
թեան, Հիւանդանոցի աղքատակեր բարեբարացը, բա-
ղարական պատկառելի ժողովոյն որ ամէն անգամ՝ զիսկէ
նուս պատրաստական գտաւ օգնելու, և գթասիրտ Ար-
նամակաւ Տիկնաց Միկերութեանը՝ ՚ի մասին մարքու-
թեան ինձանց և նուիրաց, հրապարակաւ մեր երախ-
տագիտութիւնը ծանուցանելու սրտաք է մեզ, զոր և ան-
կեցի՛ք իսկ սրտիս կ'ընենք, միւս կողմանէ ալ շէնք զան-
դաղիր այն անձնական շահու և անձնական նկատմանը
ընդ վայր շարժասելու, և այնու բարեմիտ Հասարակու-
թիւնը գայթակղելոցն ըլլա՛լ՝ Հիւանդանոցի բարեկարգու-
թեանը խնդրան յարուցանողներու ևս քանի մը խօսքեր
ըսել, Ա՛յո՛ թող զիսման իրենք, թող ըսէ Հասարակու-
թիւնը թէ իրենց բոլոր զրգիւնները զիսենք և զիսէնք
ստա՛նց, բայց թող այն՝ ամէն ազգաց և ազանց մէջ
բարձրագոյն իրաւունքի եզոզ Հասարակաց կարծիքն
վճռէ թէ՛ ազգասեր և Զնորստահասարակ կրնայ մի համար-
տիլ ան մարդը՝ որ իւր ստորագրութեանը մտադրութիւն
չըլլալուն համար մեծ թաղի մը թաղականները կը գըր-
զուէ, ան մարդը՝ որ իր ազգականին անօրատուութիւն մը
եղած կարծելուն համար Հիւանդանոցի գաղթ գրանի
կ'արգելու, և Հոգաբարձուաց վաճառականութեան վար-
կը խանգարել կ'ուզէ, ան մարդը՝ որ յանցար գանուե-
ցաւ և տուն՝ տուն կը պարտի բանասելով, ան պաշա-
նեան՝ որ հեռացուելուն համար լրագիր մը իրեն գործիք
կ'ընէ, և այլն և այլն մէյմէկ պատճառով մեր անաշտու-
թեանը հանդիպող մէյմէկ մարդիկ որ իրենց արե-
նակիցներաջն ու բարեկամներով բառական կողմնակցու-
թիւն մը կրնանային յօրինել ոմանց սիրտը գայթակ-
ղելոցն, բայց ողջամիտ Հասարակութիւնը բնու և
ոչ երբէք, Ար զարմանայինք թէ ինչէն կ'որ Տնա-
տեան խորհրդոյ մէջ ամէն անգամ՝ մէկ անձ մը մեր

առաջարկու թիւները կը խճրճէ, կը զարմանայինք թէ
ինչէն է որ Մտեարանի գրասէր ժողովելու ելած ատեն
նիս եկեղեցիներէն ոմանք եթէ շտուին՝ աղքատութիւ-
նքն կը պատճառը, այլք թէ շտուին՝ Գաղտեան Կար-
հաւրդը առաջին եկեղեցականաց հետ հաշիւը դեռ տեսած
չըլլալն էր պատճառը, բայց այդ օրինակուր պատճառները
ունենցող եկեղեցիներուն ստակ զանապը անխմանայի էր
մեզ, մինչև նախորդ հետեւականք ասորագրութեամբ
յայտարարութեան մը երեւան ելլալը և սոյն ժողովոյն
անդամակից ոյք ըլլալուն հարձուփորձով տեղեկութիւն-
ներ ստացանք որով շատ մը բաներ պարզեցան և գոր-
դեան հանդուցին ծայրը գտնուեցաւ : Բայց եղուկ որ մի
և նոյն Մզի պաշտանեաց քն ըլլալով, վշտացած ըլլալուն
իրաւացի պատճառները եղբայրաբար և համարձակաբար
մեզ ծանուցանելու տեղ՝ որ եթէ կային յետս կուէր
պարտք համարած կ'ըլլայինք, ինչպէս բարեկիրթ աղքատ
կանանն է, և կամ փոխանակ անմիջական հրատարակու-
թեամբ հաշիւներուն ուղղութիւնը երեւան հանելու՝ այս-
պիսի գաղտնաձայնակ միջոցներու ձեռք զարնելու նուա-
սութեամբ յանձն առնուեցաւ : Մէլի ախորժ եղաւ մեզ
այդ ջատագովական յայտարարութեան հրատարակու մը
գոյնը շիւանդանոցի տպարանապետին տակ տալ ուղ-
ուելով, տպագրելին երկնտութիւնը հանդարտեցուցինք
պատասխանելով թէ տպագրութիւնը ազատ է, և ամէն
մարդու ինք զինքը պաշտպանելու իրաւունքը նու իրական,
ուստի մեզ վերադարձու ամենեւին կասկածը չնէ : Աս-
կայն կը յուսանք որ այս աղատութիւնը նաև մեզի կը
չնորհուի յարգապատիւ նախորդ հետեւականներէն
յայտարարութեան մէջը առաւելագոյնս մեզ վերաբե-
րութիւն ունեցող բանի մը կետերուն պատասխան տա-
լու կարձօրէն :

1. յայտարարութեան սկիզբը և բոլոր ընթացքին
մէջ սակայ կը մեղադրեն թէ հաշիւները սխալ նշանակ-

ուեր են : 1860 տարւոյն 813,100 գրչ. ըսուեր է, և սխալ ըլլայ եզեր ամբողջ ծախքը 812,302 գրչ. : Մտել է թէ 798 գրչ. սուեցուեր է նախորդները իբրև շտաշլ բամբասելու մտաք : Ղարձեալ 59 տարւոյն մէջ ծախքը 970,795 գրչ. գրեր ենք և սխալ ըլլայ եզեր 772,123 գրչ. - ըսել է թէ, այս հաշուին մէջ 200,000 գրչի մաս աւելի ծանրացուեր է, սրովհետև ասիկա Հիւանդանոցի հաշուին մէջ մտնելու չէր, թեպէտև աւելի ետքը հակառակոր կը հաստատուի թէ, Հիւանդանոցի հաշուին մէջ բան մը գուրս թողելու չէ : Մ. յս երկու սխալանոց համար եթէ երթիք սխալ են, սա միայն կ'ըսենք թէ, պաշտմանական կերպով նախկին հոգաբարձուաց երեք տարուան հաշիւը երբոր ուղեցինք տարեկան ծախքը խնանալու համար այսպէս ցուցուեցաւ մեզ, և մեր քննիչ կարգուած չէինք հաշիւները քննելու թէ հաստատարիմ են կամ անհաստատարիմ :

2. Ո՞յն պատասխանը կ'ուտանք նաև անտակա. նաց հաշուին վրայ, և կ'աւելցնենք որ եթէ նախկին Հ. Տնտեսականը 60 տարւոյն երաշխաւոր չեն կրնար ըլլալ, մենք կ'երաշխաւորենք թէ, անտականները քննելու և կարգադրելու համար հաշիւ ուզած ատենմիս՝ այսպէս մեզ տրուեցաւ, և ձիւղ 18,830 գուրուշ անտական պահանջողներ գտանք :

3. " 59 տարիէն 102,117 գուրուշ 20 փարայ սարսք մնացեր է գրուեր է, բայց նոյն տարւոյն բաց մնացած սարսքը 35,315 գուրուշ է, և թէ սր նոյն տարւոյն վերջը բոլոր մնացած սարսքն է ցուցուցածնին՝ պէտք էր մնացած աննելիքն ալ ցուցունել. մենք սարսք ըսելով մի. նակ բաց մնացած սարսքը կ'իմանանք . : Մ. յս ամենք ստոյգ են, բայց եթէ իրենք չեն ցուցուցեր՝ մենք ուսկից խնամայինք, եթէ ասիկայ իրենց անհոգութենէ յառաջ կրնայ գալ, մերը ի՞նչէն թշնամական ոգւով գրուած ի. մացուի : —

4. Մտի 93 կանթեղը 33 կանթեղի իջեցնելով ա.

առիտաննէ աւելի լուսաւոր ըլլալը ծագրելի ինդեր մը չէր
ըլլար, եթէ խարդաւանող բանաբանի մը անթափ խաղը
չուզուէր խաղալուիլ : Միջառակ մեր յայտագրին ըսա-
ծը « Հիւանդանոցի մէջ 93 կանթեղ կը վաւեր անէր որչ-
քանէի սենեակը զառ զառ . . . իսկ այժմ 31 կանթեղի ին-
քեցուցինք : հասարակաց բնակարանները, նշարանները, հիւան-
դարանները առաջուղնէ աւելի լուսաւորելով . . . » : Մեն
պաշտօնակից և յետին գործակարաց սենեակը զառ զառ
կանթեղ վաւել տալը դատասպարտելի անհոգութիւն չէ՛
մի, մեր տուները այնպէս մի կը վարուինք : Սենք սանեք
խափանեցինք հասարակաց բնակարանները և ելցնելով արդ-
այդ բնակարանները աւելի լուսաւոր չէ՛ն մի կրնար ըլլալ
5. Հայտարարութիւնք սանեցմէ ետքը կ'սկսի նա-
խորդ 3. Տնտեսականաց մասակարարութեան հաշի-
ները ընել և կարգաւ ինքեցնել . 700 ան ? Հիւանդանոցը
գանաւիլը կը հաստատուի, զորն որ արդի բնակացը հետ բազ-
դասելով 150 անձ աւելի կը գաննէ . որոյ համեմատու-
թեամբ ծախքն ալ հարկաւ 150 հազար զուրուչի նուազ-
ցնելու է կ'ըսէ . դարձեալ գայրատունը ուսմունքն աւելի
ըլլալով 3000 զուրուչ մեզմէ աւելի վարժապետաց ամ-
սական կը տրուի եղեր՝ որ տարին 36000 զուրուչ կը կրա-
րէ եղեր . հանելու է դարձեալ հաշուէն կ'ըսէ 55,000 որչէն
աւելի հացագինն որ վարժապար ծախուց առաւելու-
թիւն տուեր են, բայց այս ծախքին միայն 20,000 զուրու-
չը Հիւանդանոցի սովորական ծախքին նպաստ՝ ըլլալով .
35,000 զըրը . հաշուի մէջ գնելու չէ : Մյգ ամեն նուա-
զումները ի մի գումարելով և 772,122 որչէն հանուելով
կ'եզրակացուցանէ թէ՛ 550 անձի համար 550 հազար զու-
րուչ ծախք եղած է՝ որ մեր տարեկան ցուցուցած հաշուէն
100,000 զըր . միայն կը տարբերի : Պատասխան : Ա՛րն-
գունինք մենք Հիւանդանոց 700 հոգի դատասպարում ըլ-
լալուն թիւը, թէպէտև շատերը ասիկայ կը ժխտեն . սակայն
մեր ժամանակի դատասպարեալներէն 150 անձ աւելի գրա-

նուեղան, 150 հազար զուրուշ հաշուեն վար ինջեցնել ու
զելլո ծուռ է և սխալ : II ենք որք երկու անգամ տար կե-
րակուր տարով, ըստ մեր հաշուին, տարին 443 զուրուշ
ծախք ունինք մարդ գլուխ : Արտեկիններք որ պարզապէս
որք միանգամ տար կերակուր կուտային և կամ ըստ ըս-
տու գազոյն տեղեկութեանց շարաթը երեք կամ առ ա-
ռաւելն չորս անգամ միայն, հարկաւ մէկ անհաւտի մը
տարուան ծախքը մերինին կէսը ըլլալու էր, և ըստ հե-
տեորդի 150 աւելի անձի ծախքը պարզապէս 33,150 զու-
րուշ ըլլալու է, և ոչ 150 հազար : Իսկ եթէ մերինին
հաւատար ալ ծախք ենթադրենք՝ պարզապէս 66,300 զու-
րուշ իջնալու է : Իսկ դարատունը աւելի ուսումն ըլլա-
լուն համար՝ վարժապետներուն 3,000 զուրուշ աւելի ամ-
տական վճատելին գարձեալ սխալ է : II անոցի պարզա-
պէս 2,000 դրշ մեզմէ աւելի կը վճարուէր, մեր խափա-
նած ուսումնոցները միայն I նոցիտէն, Տաճկերէն, Յու-
նարէն, Սաալէրէն լեզուներն էին, զծաղրութիւնը և
երաժտութիւնը որոց ուսուցչաց ճիշտ 2,000 զուրուշ կը
վճատուէր : ուստի այս գլխոյ վրայ ալ 24,000 զուրուշ ի-
ջեցուելու է և ոչ 36,000 զուրուշ : Իսկ հացագինի նուե-
րին համար ըսուածք իրաւացի և արինաւ որ է, և մենք ալ
կ'ընդունինք, սա միայն գիտելով թէ՛ անիկա զատ յայտ-
նի նշանակուած չըլլալը ոչ մեզ, այլ իրենց պակասութիւ-
նն է : I ըզ այս սխալները բովանդակելով 772,129 զու-
րուշ տարեկան ծախքէն ոչ 222,123 զուրուշ, այլ պար-
զապէս 112,150 զուրուշ իջեցնելու է, որով 550 հազոց
ծախքը 659,973 զուրուշ հաշուելու է : II սկայն կը կրկ-
նենք և կ'երեքինենք, թէ մենք երկու անգամ տար կե-
րակուր կուտանք և ոչ թէ մէկ անգամ կամ շարաթը 3
անգամ միայն : II տաղրութեան կարեւոր կէտն այս է, և
ծախուց որչափ տարբերութիւն այս երկու կերպ ու-
տելեաց հաշիւը պէտք է ներկայացնել՝ ամեն մտաղիւր
ինքնին կրնայ գիտել և դատել :

6. Հայրապարտութիւնը՝ ի մեր նպաստ անհամեմատ ասարեւրութիւն մը կ'ընդունի, այսինքն մեր ժամանակը եկամտոց առաւելութիւն : Արհանարակէս 59 տարին 61 տարոց հետ համեմատելն թէ ո՞ր ի նպաստ է՝ կա, տարեւոյ ժարդ եմ՝ ամեն ըստին կը վկայէ, թէ որ տարա- կութիւն անգամ ծաղրական չհամարի - իսկ եթէ եկա- մտոց առաւելութիւն մը Հիւանդանոցի արդեան հոգա- բարձուացս ժամանակ տրուած է ըսուի, յայտնի ե յայ- տարարութիւնը ստորագրողաց թէ՛ 59 ին նշանատրի արդիւնքը ամբողջ առին, որ մեզ՝ կէսը միայն յանձնուած է, և միւս կէսը Պատրիարքարանի անտուկին սահման- ւած սրով նոյն իսկ 53 տարին կանոն ըսնելով, մեր ժամա- նակը 45, 317 զուրուշ եկամտար պահած է : Արուսա- ղեմէն տարեկան տարբ 50,000 դրշ. անուեր է, որ այժմ բողոքովն խափանուեցաւ Հիւանդանոցի եկամտաներէն :

7. Հայրապիրը կը շարունակե աչաքժութեամբ թէ առաջին պարտքերը մեզ չեն ծանրացած, բայց չի յիշեր անշուշտ բարեւեր գիտմամբ՝ թէ առաջին առ՝ ելիքներն ալ մեզ յանձնուած չեն, և հոգաբարձութիւնս եկամտա- ները ժողովելու ելած ատեն, որպէս զի որական պիտոյք- ները հոգայ, ժողովուած դրամը մեզ յանձնելը արգել- ւած եղաւ, և հին ատնելեաց հաշուին համար վայր դր- ուեցաւ, որով առջի երկու ամիսները մեր գրասաներուն գիտելու հարկադրուեր էինք : Հայրապարտութիւնը ի վեր- ջոյ ըմբռնական ժարդի միւս անգամ ընդ կառուին կը դառ- նայ, և հաշիւներուն վրայ յառաջագոյն ըսածին հակա- սահման կերպ մը կ'առաջարկէ, և կրթարանի վրայ փողոց- ները և սրճանոցները ընուածները կը կրկնէ : Մենք կրկնա- բանտութիւններով ակնածեք ընթերցողաց համբերու- թիւնը ստղակացնելն զգուշանալով, Վսմիա է այնքնա- բահար, որ հարկանե միշտ վնոյն ըստ « գրոցքը կը յիշե- ցնենք, թողով Քաղաքական պատկանելի ժողովոյն ի- բեն անշուտութիւն անեցող կէտերուն, և մանաւանդ 900

Հազար զուրույն կեանս մը անուած ըլլալը , և նովին իրուածք Ֆեթիֆ Սուլթան Սեհեմեմէտի օրին 'ի վեր ազգին անուած կամ նորհուած կեանս աները մի ըստ միջէ իր կիսամեայ վարչութեան համարատուութեանը մէջ շիշելուն պատասխանը տալը Սա միայն իբրև վերջին խօսք կ'ըսենք որ՝ կեմէ Հայտարարութեան ստորագրող ըն Սահմանագրութեան գրոշին ասկը ծառայողք են , գիտնան որ՝ ժողովքի մէջ սահմանագրական և սրձանոցի մէջ անսահմանագրական ըլլալը , կամ Վազարական ժողովը փոխին 'ի փոխին պաշտպանել և նախատակած ընելը , մէկ մը այս և մէկ մը այն կողմը ըստ բերման պարագա յից հակիլը դատախիզնու որի մը վատութեանը կը նմանին կամ Պողոտեան և կամ Մարտեան , և բնաւ Հանտախի նման երկերեսութիւն : Բը ըսելով կը դաժնանք պատասխանելու՝ ոչ Սեզու Պարսա-աներիսն , որ արդէն Հիւանդանոցի պատագարեւոյ բերնովը պատասխաներ էր նախկին Տնտեսականոց , այլ իրենց սուտարեր ըլլալու նուստացող Սիւնասիյի Լըձիյասին որուն՝ Մզն վայրագար և յանիրաւի տարեցնող անատրժ ձայնին ծափա յարկանելին գիտենք :

Սիւնասիյի Լըձիյաս իւր 72 թերթին մէջ Հիւանդանոցի վրայք հրատարակած յօդուածը գեռ նոր է և ասե՛նուն յայանի : Բոր պատասխանը համառօտի պատմական ստուգութեամբ կուտանք : Չարեքչարթի իրիկուն թերթը խիստ ուշ կարգացուելով , հինգչարթի սրը կանտխ արդոյ խմբագիրը հրատարակեցու Հոգարար ձուաց մէկէն Հիւանդանոցը գալու արդէն գումարուեր էին Հոգարարձուք ժողովի օր ըլլալուն համար : Իւր ներկայութեան տեսուչ փաստարար կշտամբուելով , լսեց ինքը տեսչին ըստագոյական փաստովնու թեմէն 'թէ այն , ովինա ըստ անգամ բոլը պատագարեւոյ մարտութեանը բերնուց սպագրուեր էր իրեն , 4—ն անգամ ալ յատուկ գրեր ստացեր էր , տղարը բազմիւր իս :

Թեւոյ, մագերինն յարմատէ կարելոյ, և ամեն օր լուսացը ընելով, ազոց 25 կամ 30 կատր միայն աւելի փոխ նորոգներովը կարգ ըստ կարգէ ազոց ձերմակեղէնները փոխելոյ : Վաշխանման գեղ մը անգամ գլուխնին ցանուելոյ : Համար խրկելնիս խնացաւ : V, յս խիտտ անսարանէն ետքը անմիջապէս ազոց ննջարանները քննելոյ ելանք, և շիրնար յարգոյ խմբայ իրը կարծենք տրանալ ազոց անկողինները, վերմակներուն կարուածքներուն մէջը, ազոց ազոտանները որ յանկարծ այցելու թիւններնիս չգիտնալով հոն ձգուած էին, վրայի շապիկնին և ազոցը գլուխը շրթերշաբթի և շարակթ որը սանարելոյ որոշուած երկու կանանց մէկը բերելով՝ որչափ անաշտաբար գիւրենք քննեցինք : Մտքը ստեղծի անսարան մը մեզ ևս ցուցնելոյ կարող չըլլալուն վրայ շուարած երեցաւ . 15—20 օր առաջ այսպէս չէր ըստ, և սակայն 10 օր առաջ միայն շապիկ փոխադնէրը բոլորովին մաքուր էին, և ասկէց աւելի առաջ կարգերնին հասած չըլլողներուն վրայ մէկ կամ երկու ոճիլ գանուելը շիրնար տրանալ : Մեր է տրեմին այն տաճկական լեզուին ճոտմարան առաւելու թեամբ ստորագրած «սիւլի սեւարանները, է՛հ է՛հները և շատ մը զարմացական կէտերուն պատճառները : Շիւանգանոց շինուած հացը ցուցնելով ջուր մը աւելի սեւցնելոյ խորհուրդ ստուար : Վայց որովհետեւ ՚ի վազուց հետէ քանի մը տարիէ ՚ի վեր մի և նայն հացը Շիւանգանոցը կ'ուտուէր, գալ և մեր ժամանակը այդչափ տիրական գուներով հացը ստորագրելուն՝ այս կամ այն համախոհաց տարուն և տակաւին կատր մը պահած ենք ըսելուն շարժառիթը ՚ի կրնայ ըլլալ մանասանոց որ՝ հացը արդէն հիւանդանոց շինուիլը նայն թերթին մէջը ծանուցանելով յայտնի է որ գիտեր : Վե՛լ և բորտա շրտուած պատասխարելոց շիրցանք այցելու թիւն ընել ժամանակը խիտտ ուշ ըլլալուն համար : սակայն այժմ ևս կը վկայենք թե՛ բորտա գրեթէ չունինք խիտտ մտադրու թիւն ընել

նուս և շարունակաբար դարձաններ ընել տալուս համար :
« Էլ չէ՞ր ալ կը դարձանին՝ բայց անանց առողջանալը երկու
երեք ամսոյ մէջ չըլլար ըստ բժշկոց — Կարագրին այս
ամեն զխտոզութիւնները ըրինք , հայելի համար ՚ի սկզ-
բանէ ՚ի վեր Տնակասկան խորհրդոց ըրած գրութիւննիս
հասկըցուցինք , ասենապրութիւնը ցուցուցինք և դար-
ման մը չըլլալուն՝ Հիւանդանոցը շինելու բանի մը նստելու
մէջ ըրած որոշումնիս կարգաց . նոյնպէս ուսուստի համար
կրած տառապանքին քով զոյգ մը ձեռնակեղէն և զգետա
շինելու որոշումնիս և ասնուած ըլլալը և պատրաստուիլը ի-
մացաւ : Կարձեալ ասկէց ամիս ու կէս առաջ Համարձ-
ման օրը հրաժարականնիս տալու և մինչև նոյն օրը Հի-
ւանդանոցը հնար եղածին շափ բարեկարգելու և ամեն
ձիգն թափելու ըրած որոշումնիս մտերմաբար ասենա-
գրութեանց մէջ կարգուլ տուինք : Արնայինք ենթագրել
առջի բերան թէ՛ զամեհի ձին անփորձ մարդու մը բար-
ւոք վարելը դժուարին եղածին նման , երիտասարդական
վառվառն եռանդ մը Սիւնասիոյի գրիչն և սանձելու ան-
բաւական ընելով , խոհեմութիւնը այնպիսի առարկու-
թիւն մին է , որ իրմէն շէր կրնար սպասուիլ :

Սակայն ինչու լրացիւնները Հիւանդանոցի առաջ-
ուան փնտակին վրայ գրեցին պատասխան տալը . ինչու
Սեղուն այս կամ այն բանի վրայ գրելը իրբև պատճառ
բերուիլը, ցուափի համոզում մը մեզ տուին՝ Սիւնասիոյին
ունեցած սկզբանոցը և ազգասիրութեանը վրայդ : Կար-
ձեալ զխտոզութեանց տեսք մը Հիւանդանոցն ըլլալ՝ գի-
տէր , ուր ամեն այցելու իր ազգաբարձութիւնները կրնայ
գրել և հոգաբարձուաց մտազրութիւնը հրաւիրել . մեզ
ևս անձանօթ շէր որ չէ համարձակած ըսուեր դալու և
ազգասիրաբար նոյն զխտոզութիւնները բերանացի ընել ,
Ըրդ ենթագրելով ևս թէ ըսածները ստոյգ ըլլան , այս
միջոցները ունենալէն ետքը , ի՞նչ օրինաւոր նկատմունք
կրնար ըլլալ Մզգային հաստատութիւն մը այսպէս համ-

բաւական ընելու : Ինչ և իցէ , հրաւեր ըլլալով մեր հող-
մանէ և իրմէն խոստումն թէ , յաջորդ թերթին մէջ ի-
րերը ըստ էութեանը ծանուցանէ՝ սպասեցինք յետս հող-
մանը : Եւ յո՛ր երկրորդ շարթուն երկայնածիղ յօդուած
մը հրատարակուեցաւ , որուն մէջ մեր հոգարարնու-
թեանս աշխատասիրութիւնը և ունեցած դժուարու-
թիւննիս կը հաշակէ երկարորէն : Սակայն առ չէր մեր
խնդրածը : Սենք մեր անձնանուերութեան համար
գոխտանք չենք փնտտեր , ասոր հատուցումը միայն
յերկնուց կը խնդրենք . մեր ուզածն ազգային հիմնար-
կութեան մը պատիւը վայրասպար զրգարուելուն և հասա-
րակութեան սիրտը տարասպարտ տիրեցնելուն հատու-
ցումն և յետս կոչումն էր . զոր շտեմանելով գրեցինք նոյն
հետայն Վաղարշական ժողովոյն , խնդրելով որ բարեհա-
ծի այլեայլ խորհրդներէ բազկացած քննիչներու մասնա-
ժողով մը խրկել հիւանդանոց , որ իրաց փնտալը ունա-
լառասպէս քննեն և ձեւարտութիւնը հրատարակեն : Վեց-
հանուր ժողովոյն պատճառաւ նոյն առեւեկն ՚ի վեր մինչև
համարձեման անմիջական նախընթաց Դորեքշարթի օ-
րը ժողով ըլլալով կարող լեզանը նամակը տալ :

Ըստերը այդ անհիմն յօդուածէն շարժեալ յան-
դետս մեր այցելութիւն և քննութիւններ ըրին հիւան-
դանոցը և լրագրին ս'ըլափ ձեւարտման ըլլալը տեսան և
հաստատեցին , սակայն ի՛նչ օգուտ՝ հասարակութեան
սիրտը ձեւած և հարուածը արդէն արուած էր : Սակայն
ձեզ լրագիրը որ մին քան զմիւսն առտել տարործնակ և
այլանդակ զրգարտութիւններով կարեւորութիւն մը
ստանալ կը կարծէք և Վեցին պատիւը այսպէս տարու-
պարտ առա՛թուր հարկանելու խիղճն ու խայթը լունիք :
Եւ յոչափս առ այս բաւական համարելով , զանք հոգա-
րարնութեանս իր սակաւատեւ ընթացքին մէջ կրած
դժուարութիւններուն և առջեր երած արդեւ քննելուն
փրայ : Սակայն ասանք մի ըստ միտքէ նկարագրելը խիստ

երկայն կ'ըլլայ և թերևս յուսահատական : յասանա-
կիս կայտ թեանք նայելով շատերուն յայննի և և անն-
ունն ենթադրելի , թէ գրամական ի՞նչ մեծ նեղութիւն
կրած ըլլալու ենք : Ըտեայ պիտոյքը հոգալու մաս-
տանջութիւնք և անխոյ ճարելու դժուարութիւնները
արդարև հոգարարձութեան ետանդը ջգակտորը բրին :
Ինեղձ պատարակները որ մը անթութի պահելու անհան-
գութելի խղճատանայ , և Մտուծոյ ու մարդկանց սաջն
ահային պատասխանատուութեան նկատմամբ , նախա-
պէս և զխառնարար որ ըստ օրէական պիտոյքը ճարելու
հոգով մտադրութիւննիս գրաւուած եղաւ : Ը՛յո՛ ծանր
էր աս երկու հակասութիւնները միարանել , պիտոյնց
կարևորութեան և գրամական նուազութեան մէջ եղած
անջրպետը ընուլ : Սակայն ՚ի գութ խղճալեայ , և ՚ի շահ
հիւանդանոցի սովոր որ հժողակարարներնալ (Թոհիլլար)
խափանելով , և նուստուութիւն մեզ համարելով ինքնին
ժողակարար ըլլալ , յաջողեցանք այս ծանրակէիս դժուարու-
թեանց գեր ՚ի մերոյ և յաղթական դասնել : Ը՛յոպէս
զատիկ չարեքարթի միայն ՚ի բաց անձելով , որ չարեկ ,
հակիթ և պանիթ սալ տուինք կէս օրը , մեր վարչու-
թեան միւս բոլոր ատենները երկու անգամ տաք կերա-
կուր տալը անխափա պահեցինք : Իսկ միւս այլ և այլ
դժուարութեանց և արգելքներու նկատմամբ , պաշտո-
նական յարաբերութեանց մէջ տարտամ և անորոշ զը-
ուածոցը , յապաղմանցը , պաշտենից անընտելութեան և
անհոգութեան , ծագած նեղութեանցը , թաղակիանայ
խատարահանը գրուածոց , և նոյն իսկ այլ և այլ խա-
նուածքով և բնաւորութեամբ պատարակելոյ բնատու-
թեանցը . . . և սոյնպիսի բարեպաշտի նեղութեանց և թե
անանց յաղթեցինք , անանց ևս համբերեցինք , և անն-
ունն միայն այժմ ըսելը խահեմութիւն կը համարինք :

Նազխարոյ Հոգարարմութեան ժողովներուն Արեւադրու.
Թիւներն .

Վիտ Ա — 1 . Արտուեցաւ որ Հոգարարմութեան այժմ
ամեն շաբթու Արեւիկի օրերը Հիւանդանոցի մէջ
գանաին ժամը հինգին .

2 . Ինամակալ Տիկնանց Մշկերութիւն մը
Հաստատելու որոշում եղաւ , և նոյնը հանդերձ
կանոններով Տնտեսական Խորհուրդոյն զբով հա-
ղորդուեցաւ .

3 . Հիւանդանոցի մէջ բոլոր պատասպարելոց
ձիշտ քննութիւն մը ընել և արժանաւորները պա-
հել , իսկ աւերարդներուն կամ պայմանաւ ամենին
ըացածներուն համար արձակուելու անօրէնու-
թիւնները 'ի գործ գնել . —

Վիտ Բ . — Արտում . հայը Հիւանդանոց շինուի . Մհա-
րա Վրտին մէջ առ Տնտեսական Խորհուրդ զբուած
նամակին հացի խնդրոյն վերաբերեալ ժամը . " Հի-
ւանդանոցի տակնայ կարգին մէջ ամենին աւելի
պատուած և պէտք եղածը հացն ըլլալով , և քննե-
լով որ մինչև հիմայ մատակարարուած հացը
խիտ անմարս , խիտ սև , ամէն անգամ ոչ ըստ
մեծի մասին թ թուած և սն թարմ ըլլալուն ' մէջը
պատասպարելոց և ժամադանոց հիւանդներուն հա-
մար քնտասակար է , և քննելով միանգամայն թէ ա-
ւելի խնայողական կ'ըլլայ և շատ շահաւոր է թէ
հայը Հիւանդանոցը շինուի , ժամադանոց որ ասոր
համար պէտք եղած փութը , տաշտերը և հարկաւոր
եղած գործիչները 'ի պատրաստի կան . ուստի մի-
արան որոշեցինք , թէ Մցցին աւելի շահաւոր և
թէ Հիւանդանոցի մէջ պատասպարելոցը աւելի ա-

առջարար գտնելով, որ ասկէջ ետքը հացը Հիւանդանոցը շնուի : Ընդ կ'առաջարկենք Տնտեսական Խորհրդոյդ, որ առ այժմ՝ գէթ իբրև փորձ առնուի 15 բեռ այնք երբորդ տեսակէն առողջ օրաստարեւոյց համար, 5 բեռ երկրորդ տեսակ ամբիւրէն՝ հիւանդաց հացին համար, և հացագործ մը իրեն օգնականուիլը վարձուի առ այժմ մէկ ամսի համար : Ըր հացագործի վարձուքը և փնտուելը թուրքուձեան Հակօրձան Ըջային յանձնուեցաւ մեր մէջը ։

Դեպք 9. — Ըջգային բժշկաց փողով գումարել հարկաւոր թուեցաւ Հիւանդանոցի մասին վրայք կարգադրութիւններ և հրահանգ շինելու համար : Բժշկաց հրահարք գրուեցաւ :

Դեպք 10. — 2. Խրահանոցը երկաթեայ եփանոց մը շինելու որոշում եղաւ և գործիբին շափնու թէնձիբիւրէններու ձեւն և քանակութիւնը որոշուեցաւ :

3. Հիւանդանոցի ամեն կողմը և մասնառ. բապէտ հիւանդաց և խելագարաց մասին քննութիւններ և հարցափորձեր եղան բժշկաց հետ, որ յատկապէս հրահրեալ էին :

Դեպք 11. — 1. Որոշմն : Տնտեսական օրերը արձակուրդով տուներնին խտրել տղաքը, իւրաքանչիւրոյ ծնողքը կամ պաշտպանը (Յունուար 17 կամ 19 Պատրիարքարան Տնտեսական Խորհրդոյ գիւտնատունը գալու պայմանաւ, որպէս զի իրենց որդւոցը կամ պաշտպանելոցը վրայ եղած կամ ընկիւթ կարգադրութեանց կամ վերընդունելութեանը համար հոգարարձուաց հետ խոսակցութիւն և որոշում ըլլուի :

4. Ընդին Մինեօր Նիւանի այգեպանին տալու պայմանագրութիւնը եղաւ :

Դեպք 12. — 1. Հիւանդանոցի հացին վերաբերեալ նոր

անորէնս թիւն մը ընելու կարեւորութիւնը ստեղծողական կը համարինք . ուստի հետեւեալ նստին մէջ Հոգաբարձուաց առաջին գործը պիտի ըլլայ .

3 . Հիւանդանոցի վերաբերեալ սպասելիք նիւթերը , այսինքն կերելեաց և հանդերձից և պարէնից ետցն , զնայ արանուիցը ածուրդով ծանուցանել և ածան զինով տուողէն անուի .

6 . Ասիրաց և այցելու անձանց տուժարներ կարգուիլը և նոյնը ամենեցուն բաց ըլլալը ծանուցուի լրացող միջոցաւ .

9 . Արակահիւսի Տնտեսական Խորհրդոյ որ մեզի անդամաձառ երէք ընկեր օգնական կարգուի .

12 . Մինչև անցեալ Աեկտեմբեր ամսոյ վերջը Հիւանդանոցի վերաբերեալ մեր գործողութեանց հարչուր ելեմտից համար ստաճողքել Տնտեսական Խորհրդոյն .

Մեծ . — 3 . Պատրիարքարանը խնաց արուի որ Ապարիկէի դուռը ծանուցագիր մը խրիկ , որ Հայագրի բանասարկեալներէն ով որ հիւանդանոց , խոյն Պատրիարքարանի ինձանք Հիւանդանոց խրիուի , որովհետև 5—10 որ թիֆոյէն մնացող արտապեղանները անդարեան ըլլալուն պատճառաւ Հիւանդանոցը գալերնուն պէս , ամիջապէս կը մեռնին .

Մեծ թ . — 5 . Արբոր Հիւանդանոցի Հոգաբարձուրը մեր պաշտանք վարելու համար այս հաստատութեան այցելութեան եկած արևն հաց ուտելու ըլլանք՝ հացագին պիտի վճարենք . և եթէ զիշերները մնանք իրողանոյս մէկերնիս քսանական դուրուշ տալու պարտաւոր ենք Հիւանդանոցի . . .

7 . Արտուեցաւ որ պարզապէս Արակի օրերը սոցոյր հեռ տեսակցութիւն ընելու կարող ըլլան ծնողք և կամ պաշտպանները . իսկ ուրիշ պատա-

պարեւոյ համար Արտաիկի և Ուրբաթ օրերը: Այս տեսակցում թիւնս Հիւանդանոց մուածին պէս ձախ կողմը եկող սենեակը պիտի ըլլայ:

8. Արտաեցաւ թէոր և իցէ մարդ Հիւանդանոցը գայ՝ նախ Տեսուչին պիտի տարուի գովաւորանէն և թէ օրինաւոր պատճառաւ Հիւանդանոցին մէջ պարտոյցները հարկ ըլլայ: Տեսուչը քովը յատուկ մարդ մը գնէ տեղերը ցուցնելու՝ անկարգութիւն մը չպատահելու համար:

9. Արանց բացառութեան՝ էրիկ մարդկանց յիմարանոցը երթալ բացարձակապէս արգիլուած է կանանց, ինչպէս նաև էրիկ մարդոց արգիլուած է յիմար կանանց բնակարանը երթալ, բաց ՚ի բըժշկէ կամ Հոգաբարձուներէ:

11. Հարաեցաւ և որոշուեցաւ Հիւանդանոցի բնակարաններուն և Աշկեղեցեաց համար 31 կանթեղ միայն վառել. կանթեղներու մէջ Անական տրևիւղ գնելով մէկ գիշերուան համար:

Վիստ Ժ.Գ. — 1. Երբաթը մէյմը հինգշաբթի օրը ժողովներ Օրմուկիւղի խանը Երեսան Ալեկաս Մըայի գրասենեակը. ժամը որտէն բժիշկ Հոգաբարձուաց թողուի:

2. Սոմ առնուի շէշիտի համար 20—25 օգգա. Հոգաբարձուները երթան կրեն բոլոր եղած մտերը և մտնատան հաշիւները շահուի և առաջիկայ ժողովին մտնատան վրայ վերջնական օրոշումն ընել:

3. Ստանդաւորաց անուամբ Հիւանդանոցը դատարի կեցող հասակաւոր տղոց համար Տեսուսական Խորհրդոյն գրել:

Վիստ Ժ.Գ. — 2. Անական հաշիւը պահանջուեցաւ և բնուելով հրատան եղաւ որ միւսանգամ մարտը առնուի:

2. Արշուէցաւ յայտադրու թիւն մը շինելու
Հիւանդանոցի գործոցը վրայ և յանձնուեցաւ
Ա Ս. Մ. Սենդին :

5. Անուեցաւ որ Հոգաբարձուաց մէջէն ոչ
որ իրաւունք ունենայ ինքնիրեն բան որոշելու , բա-
ցառն թիւն դնելով թէ ասիպոզահան և կարևոր
գործ մը պատահելու ըլլայ , իւրաքանչիւր Հոգա-
բարձու պարզապէս իր պաշտանին մէջ և իր պա-
տասխանատուութեան ներքե կրնայ առժամանա-
կեայ սնորհեալ թիւներ ընել :

6. Ա. Ս. Մ. Սենդ Մարտուս Մկրտչի Տիկ.
նոջ 5000 դրութչ նուերը ծանոց և յանձնեց
գանձապետին Հիւանդոց բնակարանը ընդարձա-
կելու շինքին համար :

10. Արշուէցաւ եթներորդ Հոգաբարձու
մը ընտրելու նորէն ծանուցում ընել Տնտեսական
Խորհրդոյն , առաջարկելով մեր կողմանէ Մըա-
զանեան Պօղոս Մըան և թուղաճի Խաչատուր
Մըան այս ծանուցումը ընել յանձնուեցաւ Սեն-
տիս Մ. Սենդին :

Դեպք ԺԶ. — 2. Սկիւտի Հայկ Յովհաննիսեան
Ապրնեցի Հիւանդանոցի աշակերտը ազէրական
նամակով Ղեփաճիքձեանի քովէրը գրաւար մը ա-
նալ կ'ուզէ . որոշուեցաւ որ աշակերտը Պ. Ղե-
փաճիքձեանի ուղղուի , և եթէ անիկայ պէտք ու-
նի կամ ուզէ՝ աճառ . յանձնուեցաւ Վ. Ա. Կա-
Մըայի :

4. Տորակոբ Չայեանին գրին , որով կը հար-
գրենք Հիւանդանոցի մէջ անգամահաստութիւն
մը ընել , յանձնուեցաւ Տորակոբ Խորատանձիին
պատասխան տալ անոր թէ ասիկայ իրեն վերաբեր-
եալ գործ է . և Հոգաբարձուացս իբրև Հոգաբար-
ձու պաշտան պէտք չունենալով , Հոգաբարձու ըր .

ժշկաց կամ ուրիշ բժշկաց հետ խորհրդակցութիւն կրնայ ընել իրեն պատասխանատուութեամբը :

8 . Ստուգու որ Հոգաբարձուացս մէկը յանցաւոր գտնուելու ըլլայ համազումաբ ժողովը իրասունք անենոց զինքը դատելու :

9 . Ստուգու որ շարածահան պիտայքներուն մանր ծախքը կիրակի օրը Հիւանդանոց ժողուած Հոգաբարձուաց առաջարկուի ստորագրելու , և պարզապէս անոնց ստորագրութեամբը անուած բաներուն գանձապետը ստակը վճարել , ապէց զատ եթէ անհասկարելի որ բան մը պատահի արնուլ , միմիայն Տեսուչին ստորագրութեամբը ընդունելի են , և ան ալ պարզապէս մինչև 100 զարուշի համար :

15 . Սրտուեցաւ Հիւանդանոցին կանոնադրութիւնները շինելու յանձնարարական ժողով մը կազմել և հարակօր Սոզեանը , հարակօր Կորասանձին , Շիւեան Վրկայ Բջան և Սնուսօ Զունդը յանձնաժողովին անդամք ընտրուեցան , որ անուան մը միջոցի մէջ կանոնադրութիւնները շինեն և ժողովին ներկայացնեն :

Վե՛ր ժե . — 3 . Պաշտօնէից անահաններուն հանար որոշեալ և առաջարկեալ ցուցակը կը հաստատուի և կ'ընդունուի առ այժմ այս կերպով երթալու դիտարութեամբ , և եթէ աւելցնել կամ փոփոխել հարկ ըլլայ , միւսանգամ ժողովին խորհրդովը պարզապէս պիտի ըլլայ :

4 . հարակօր Խորասանձիեանը ժողովին խնդրեց յիմարանոցի ընակարանը ընդարձակել կամ ուրիշ տեղ մը ևս իրեն ցուցնել . պատասխան տրուեցաւ որ՝ եթէ հարանը ուրիշ տեղ մը փոխադրել հնար ըլլայ նե՛ր քրի . ապա թէ ոչ առ

այժմ մնայ :

5 . Յանձնուեցաւ միաբան հասանութեամբ թագաւոր Մշափին մմտարանի ասնելիքները և մանաւանդ Վարդաբական ժողովոյն որոշմամբ վճարուած սանելիքները անպատճառ ժողովելու , ըստ որում Վերանոց հաւարող ըլլալու համար եօթներորդ Հոգաբարձուն ընտրելու ետքի գրութիւնն իս և ստիպողական առաջարկութիւնն իս գարձեալ ՚ի գործ չլրուեցաւ :

6 . Հիւանդանոցի մէջ պիտանի եղած բոլոր պաշտօններուն համար պաշտօնաւորներ արդէն կարգուած ըլլալով , նորէն որ և իցի կողմանէ յանձնարարութեամբ մէկը ներկայանալու ըլլայ իբրև պաշտօնախնդիր , ակտրակի մը մէջ նշանակուի և երբոր պաշտօնի մը գնել հարկ ըլլայ , նոյն անձինքներու վրայ խորհուրդ ընելով գրուին :

Վեպ Ի . — 2 . Տնտեսական խորհրդոյն Հիւանդանոցի հասցիները ժողովելու և մասակարարելու արտօնագիրը կարգացուելով , յանձնուեցաւ Վ. տնտեսագործին ծանուցանել և ինդրել Տնտեսական խորհրդէն որ՝ Հիւանդանոցի զանազան անուամբ եղած կտակները , կալուածները , անանկ տղքատաց սեփական կալուածներուն ցուցակները յայտնի մեզ տալու բարեհաճին :

3 . Արշուեցաւ դարձեալ ծանուցանել Տնտեսական խորհրդոյն թէ 500 զուրուշ շահք 50,000 դրամին համար Հոգաբարձութիւնս միայն ան տակն պարտաւոր պիտի ըլլայ վճարել երբ այն 50,000 զուրուշը որ հին պարտուց հաշուին մէջն է՝ իբն յանձնուի . կամ Արևմտական Խորհուրդը հին պարտքէ նոյնք ասնելով զսա գրաստացուի մը գնէ և անոր շահք վճարելու յանձնառու ըլլայ :

4 . Ստամբոլոյ թագական Խորհրդէն առ

Մեծնապատիկ Պատրիարքն և անկէց առ Հոգաբարձու թիւնս հաղորդուած նամակով որք ազան հիւանդանոց բնօրէնէր որչաւեցաւ, հարկ հաժարելով ծանուցանել զարձեալ Տնտեսական Խորհրդոյն թիւ, հասակաւոր և ժառանգուոր սնունով աղարք որ Արժնական ժառանգել բնուելով արձակել կամ հարկէնք իրկելը վճարուած էր, արդ ժամանակը և որէրը ներելուն ուղղութիւն նոյն աղարք Տնտեսական Խորհրդոյն որ զիրենք ձաճառ գնելու զարձանը սնարինէ, և անոնց տեղը այդ որք և թուազական Խորհուրդներէ եկած աղարք առնուին :

Դէս ԻԲ. — 4. Ստուեցաւ գանձուպետին 15,000 զորուչի երաշխաւ որու թիւննիս բնարձակելէ և կարենոր պիտայքներու համար մինչև 20,000 զորուչ ծախքը երաշխաւ պել :

Դէս ԻԳ. — 9. Հանդերձարանը խորելով և թուանշաններով բաժնելու և ըստ բաժանմանց թաղերու նոյնչափ բաժանուին զատելու կարգադրու թիւեր եղաւ :

Դէս ԻԴ. — 10. Վիտայ ստեղծ ըլլալով ըստ յառաջագոյն կարգադրու թեան զգեատները ինասով և ՚ի ներկայութեան Խնամակալ Տիկնանց բաժնուեցան կանանց և արանց հիւանդարանները, արանց և կանանց շուտ անկէլանոցները, զգատարանները, ասե՛նուն երկերկու զոյգ փոխմարդ ձերմակեղէն, այսինչն 2 շապիկ, 2 շապիկներ, և ըստ պատշաճին նաև անկողնիք, վերմակք, բարձև սաւաններ, կնիճարի և իրխոյ և գառակ ձեր պատարարեչոց բոլորովին նոր : Ամանց համար ալ կարգադրու թիւն եղաւ անկողնիները լուալ մարտել և նորոյնել : Մ. յաղէս յատուկ ամեն զգեատները աստիճանց թուանշանով նշանակեալ ըլլալով, վերա-

յիշեալ թաղերու մէջ կրկին զոյգ նոր , և մէկ զոյգ ևս հին լուսոց կարգադրելով երկու բախան զոյգ նոր ձերմակեղէնները յանձնուեցան հանդերձապահ պաշտօնեայ կնոջ թուով և համարով , Վննապատիւ Արքայան Պատրիարք Հայրը ներկայ ըլլալով այս զցեստուց բաժանման , որ հնեց զցեստները և ներկայ եղողները , յորդոր և քաջալեր տալով 'ի դիմաց Ղզզին ընդհանրութեան : Իւր համար աշտանատան բնակութիւն ընտրելու դիտմամբ այցելութիւն ըրաւ ընկերակցութեամբը Հոգարար Լուսոց Սուրբ Յակոբայ վանքին :

Ի. — 1. Արշուեցաւ Օշտիական տանին համար ստիպելով հարկին եկեղեցեաց համար պարտքով դուրսէն մով աննել և Սայհ աղայ մամախանտին հետ սակ ընելով սոգգան 37 դուրուշ անուեցաւ 290 սոգայ , դրամը 31 օրէն վճարելու պարտանով :

2. Արշուեցաւ գարձեալ , Հիւանդարանը հիւանդներու կերակրեղինաց համար եղած չափազանց ծախքը չափաւորել , կանոնի մը սակ գնելով կերակուրները : Առաի հիւանդներու համար ըստ հաշուեցուցակի բժշկին ամեն օրուան համար պատրաստ ըլլալու է ստիպական կերակուր ապուր , խաչած միս և կանանչեղէնով միս , և ստանք շորս բաժին կամ բորսին բաժնելու պայմանաւ , այսինքն մէկ բորսինը 13 արամէ բաղկացեալ , երկու բորսինը՝ կրկին , երեք բորսինը երեքկին և շորս բորսինն ուտողը սպասինեալ համարելով Հիւանդանոցին ելլալու է : Իսկ ըստ պատշաճին հարու միս կամ խորտիւած կամ այլ որ և իցէ պահանջներ կերակուր մը հրաման ըլլալու ըլլայ , բժիշկը յատակ իւր ստորագրութեամբը վաւերացեալ ծախուցագրովը հրամայելու է , զորն որ պահելու է :

և ամենցն վերջը Հոգաբարձուաց ներկայացնելու որ ամսական հաշիւը նային և Հիւանդարանի ծախքը ընեն :

4. Սրտուեցաւ Վրտոզ, անկեւարանը (միակին, խանին) պատարարեալներուն մէյմէկ փոխնորդ ձերմակեղէն աւելցնել, պահապանը փոխել, Վ. անկեւարանը պատարարելոց փոխնորդները իրենց տալ, գլուխնին ածիլել, բազմիք խօկել, վերջապէս թէ՛ բնակարաննին և թէ՛ պրենց բոլորովին մարբելու կարգադրու թիւններ եղան :

5. Ինսամակալ Տիկնանց կողմանէ առաջարկու թիւն ըլլալով, կանանցը եղող բոլոր կանանց ծխախոտ քաշելը արգիլուեցաւ, նոյնպէս և արանց յիմարանացը, ծխախոտի տեղ կանանց ըմբախոտ տալ որոշուեցաւ :

12. Սրտուեցաւ կերակուրը այսուհետե յատկապէս իւրարանչիւր թաղը զատ զատ տանել, և այն բաժնի մէջ իւրարանչիւրին պահապանը ամենուն մէկտեղ բաժնել յպաղած :

18. Վրտարուեցաւ Տեսուչին Հիւանդանոցի մէջ բուխանդակեալ բոլոր կահ կարասեաց, զգեստուց, լաթեղինաց, անկողնոց, վերջապէս բոլոր շարժական ստացուածոց հաշուեցուցակը (Էմլեքէր) ընել և առաջիկայ ժողովոյն ներկայացնել :

Վե՛րտարուեցաւ — 3. Սեծադոյն մաս լըլլալով առժամանակեայ կարգադրու թիւններ եղան և երեքշաբթի օրը Պոլիս ժողովելով խորհուրդներ եղան և որոշուեցաւ նորէն Հայտագիր մը տալ Տնտեսական Խորհրդոյ կրկնելով միւսանգամ նոր Վարայիլ և 20 հասակաւոր մանկանց հայրենիք երթալու առաջարկու թիւնը, խնդրելով անոնց համար անընտրելի թիւն ընել ինչպէս որոշած էր, զարմեալ իրեք Հոգաբարձու ընտրելու առաջարկու թիւնը ընել :

ստիպողական կերպով . . . ստիպանու թեան հի.
 անդները շնորհակամբ և յուսահատ փնտրելի մէջ
 Հասած Հիւանդանոցը խրկելու առաջարկու թիւ
 նը ընել Տերու թեան . Լ. յս խնդիրները յատուկ
 Հայտագրի մէջ գրելով Շ խեան Կ ուկաս Լ զան,
 Թաղար Լ զան և Ս անուս Բ լունդ անձամբ Տըն
 աեռական Արհարգին ներկայացուցին . Գարձեալ
 Պատրիարքարան յատուկ նիստ ընելով Ս աեարա
 նի և Թ իսկերհանային կողմագրու թիւներ և որս
 շուքներ եզան . Արտուեցա նոյնպէս առաջիկայ
 հինգշաբթի օրը նիստ ընելու առ Շ խեան Կ ուկաս
 Լ զան Տարեար Ս ողեանի հետ Պոլիս քաղաք .
 Թաղար Լ զան Ս անուս Բ լունդին հետ գեղեր և
 Բաւփորսը պորթին բարձր եկեղեցիներէ եզած
 աճեկիքը ժողկելու .

Մտ ԻԸ . — 3 . Հանձնուեցա Շ խեան Կ ուկաս
 Լ զային և Թաղար Լ զային երկրորդ օրը Տըն
 աեռական Արհարգին ներկայանալ և ետքի անգամ
 ևս գրով խնդրուածներուն . այսինքն սրահասեալ
 հարաբարձուաց անդ նորէն ուրիշ օգնական Հս
 գարարձու ընտրելու . 20 Հաստիարար աղոց Հայ
 բենիք երթալու ան ընելու թեանը կային կային, ըս
 տիպողագոյն կերպով գործադրու թիւնը պահանջեր
 4 . Հացը Հիւանդանոցը եփելու երկայն իս
 սակցու թիւն ընելով . յանձնուեցա Թաղար Լ
 զային հացագործ բանտրները փնտրել .

Մտ ԻԹ . — 30 Մարտի 1 . Հարաբարձու թիւն ա
 մեն կողմանէ եզած դժուարութիւնները . ստակի
 02 ձ նեղութիւնը . Տնտեսական Արհարգին կողմանէ
 Հիւանդանոցի վրայ զուցուած անտարբերութիւ
 նը . վերջապէս Հարաբարձուացս ամեն ձիգը ըն
 դանայն հանող և յոյսը հաստանող արգելքնե
 րը նկատելով . սրտում ըլլաւ Հարաբարձու թիւն

ասկէց ետքը Տնտեսական Խորհրդոյն Հիւանդա-
նոցի նկատմամբ ընդվայր աստիարակութիւններ ը-
նելէ զտարել . մտադրութեամբ մինչև Համարձ-
ման օրը ամեն ճիգը ընել կանոնադրութիւնները
լինցընելու և բազմացած միտքը դրած կարգադ-
րութիւնները խօսելու և այն օրը իր հրամարա-
կանք տալ :

2 . Հացը Հիւանդանոցը շինելու վերջնական
որոշումը եղաւ . այն ըն որինակները քննուեցան .
հացադարձ գործաւորաց հետ խտասկցութիւնը ե-
ղաւ և 30 պարկ այնք ապարտեցաւ :

4 . Արժարանի տղոց փոխնորդի մէկ զոյգ նոր
ձերմակեղէն շինելու որոշում եղաւ և ասոր հա-
մար 13 Թոփ ամերիգան ամնելու կարգադրուե-
ցաւ , Սնուեա ջունդը խտասանալով որ կարելոյ ա-
սանց ծախուց Խնամակալ Տիկնայր պիտի ընեն :

5 . Արժարանի տղոց զգեաններուն շինելը ա-
ձապարելու համար յանձնուեցաւ Տորակօր Սո-
ղեանին պէտք եղած տեղը խտասկցութիւն ընել :

Վե՞ր

Լ . — 2 . Բարձիկ Մըան կարգեցինք Տեառչ
Հիւանդանոցի , երաշխաւորութեամբ և յանձնա-
բարութեամբ Տորակօր Սողեանի :

3 . Լոյկելութիւն եղաւ Հիւանդանոցը ընկե-
րակցութեամբ Սիւնասիյի Լըճիյաս լրագրոյն
Լոյոյ Խոխագրին հետ , և ամենայն անաշատու-
թեամբ խոզարկութիւններ եղան մանուանդ տը-
ղոց վրայ և անկողիններուն մէջ ստուգելու համար
Թէ արդեամբ լրագրին մէջը հրատարակուածին
համեմատ ստակալի տեւարան կը ներկայացնէ ե-
ղեր Հիւանդանոցի փիճակը : Վոյն իսկ լրագրապե-
տին խտասոփանութեամբը Հիւանդանոցի փիճակը
գրածին չափ չգանալով , մտերմաբար հրաւիրուե-
ցաւ որ իրաց խեղական փիճակը հասկցընելով ա-

առջինին թշուառ ազգեցու թիւնը զրէ :

11-րդ ԵԱ. — 3. Արաշուեցաւ հրատիրել Մուկաս Լզանի Երկան որ զանձապետու թեանը հաշիւները տայ, Յանուարին մինչև Մայիս. իսկ եկամտաւոր և ծախուց հաշիւները գրագրին անուիրը Մանսօ Չունդին յանձնուեցաւ :

5. Արաշուեցաւ Հիւանդանոցի Տեսուչ մահուակի Սարգիս Բըային ինդրած վիայականը տալ :

6. Արաշուեցաւ առաջիկայ նստին Հոգաբարձու թեանս հրատարականին պատճենը ժողովին ներկայացնել որպէս զի կրուելով թէ Տնտեսական Կարհրդայ և թէ Վարչարակ մե ժողովայ ներկայացուի միանգամայն՝ սպահովութեան համար որ մինչև Համբարձում նոր Հոգաբարձուները ընտրուին անպատճառ և մեր ելլալովն Հիւանդանոցը անխնամ խեղճ շինայ :

7. Հիւանդանոցի աշիւն տուողը աշխրը տալ չգաղթեցրնելու համար արաշուեցաւ անձնական գրամէն երկերկու հազար զուրուշ տալ իրեն՝ ի հաշիւ և միւսանգամ 40 պարկ անուլ, 30 պարկ երկրորդ, և 10 երրորդ աստիճանէն :

11-րդ ԵԲ. — 1. Հիւանդանոցի ծաղկի երրորդ դիպուած մը պատահելով արաշուեցաւ Տարածօր Սոգեանի և ներքին բժշկին խորհրդակցութեամբ որ բոլոր տղարը նորին պատուաստին :

5. Հոգաբարձութեանս հրատարականը կրնուեցաւ կրկին օրինակ :

6. Արաշուեցաւ մեր Հոգաբարձութեան արնորէնութեանը և մատակարարութեան ընդհանուր տեղեկագիր մը շինել. յանձնուեցաւ Մանսօ Չունդին :

11-րդ ԵԴ. — 1. Հիւանդանոցի Ելլուածից վիճակը նկատելով, որոշուեցաւ Համբարձման օրը հաց-

կերայժ շննել այցելու ուխտաւորաց, այլ անոր ըն-
տախք ծախքը Հիւանդանոցը խեղճ պատասարեւոյց
գործածել տեսակ մը կերակուր տւելի տալով :

Յ Ը Ի Ե Լ Ո Ւ Ը Ն Ծ

Ինչպէս Տեղեկագիրս Համբարձման օրը ելլելու
տահանեալ էր, և Հիւանդանոցի տանախմբութենէն
շարաժ մը յառաջ տարագրուելու արուած, այսու ամենայ-
նիս անհնարին եղաւ նոյն օրը տարագրութեամբ հասցնել,
Լ՛ յուսի բարեպատեհ այս յարագումը կը համարինք,
որչոսի սրտայիտ և մեծ է երախտագիտութիւնս իս, զոր
Տեղեկագրոյս վերջը իբրև յաւելում առիժ կ'ունենանք
արձանացնելու : Երբհայոյց անդնդախոր ալեաց մէջ եօժ
ամիս ծածանելէն և ահագին խռնդոտներու գեժ ոգու-
տելէն ետքը, շաղքը, ո՛հ արգարև քաղքը էր այն կէտը,
ուր անդորր նաւահանգիստը ժամանած մեզ զգացինք և
այն կէտը՝ ուր քաղմաժիւ բարեւեր Հասարակութեան
գոհունակութիւնը, պատասարեւոյց վրայ առտայայտած
սրտակաժ համակրութիւնը ակներև ամենուն երեսը
կը փայլէր : Ընին կրնար այս շննաղ երեայժները մեզ
անտես անցանել. շէնք կրնար անոնց համապատասխա-
նող փափուկ զգածումները չզգալ : Աւտի ախորժ պարագ
է մեզ Լ՛ մենապատիւ Պատրիարք Արքազան Հօր Սուրբ
Պատարագ մատուցանել բարեհաճելուն, երկիցս այցե-
լութեամբ պատասարեւոյները մխիժարելուն, Ընտրայի
խաղական խորհրդոյն համագումար ալիստասիրելուն,
վսեմաշուր Վեորգ Պէրին Պէոյիւքեքէյէն գալուն և
ընդհանրապէս ամէն բարեւեր և ազբատակեր Հարզել
Լ՛ ցելուաց մեր անկեղձ շորհակալութիւնը յայտնել
հրապարակաւ : Ընցնը առտեւրագոյն ջերմակաժ սրտիւ
Հայկազն Լքրիտասարգաց յանձնած ողովոյն կը յարմնենք :

որ երաժեխաններն ընդ առաջ ազգային երգը Հիւանդա-
նոցի իրենք հրատարակները 'ի միեմարում թիւն պառայա-
րելոցն երգելով, և նորագիւտ հանձարեղ հնարիք վարդի-
բաժանմամբ Հիւանդանոցի պնուժ թիւն ժողովելով, այս
սարեգարձը ընդ միշտ յիշատակաց արժանի բրին: Վայցը
և մեզ ակնկալելը թէ՛ այցելութեանց ժամանակ ամէն
բաժանմանց մէջ տրուած հաւատարիմ անդեկութեանց
վրայք իրենց խոստացած դիտողութիւնները ազգասիրա-
բար լին զբացուիք 'ի սեր բարեկարգութեան Հիւանդա-
նոցի: Իսկ տղոց ննջարանի ծայրը եղած երկու անկողնոց
հարցուփորձին արդիւնքը զոր մեզ քննել յանձնեցին, կը
փութանք հաղորդել ազգասէր երիտասարդաց: Մ. յն
երկու անկողնոց վերմակներուն երեսը պատուած ըլլա-
լուն, համարձմանէ որ մը առաջ հանդերձապահը
վերցուցեր և զգետուց պահարանն ընտրելը գրե-
կը ուրիշ երկու վերմակ՝ որ վերտուար ամոյ մէջ
արձակուրդի աստն տղոց անկողնները մարբելու ժամա-
նակ ուրիշ աւելցուի ազտատ անկողնոց հետ պահարանը
ձգուեր էին: Մ. յս հակասական և զուտվինն անխմանայի
պատահարս կարծենք բուսական սարացոյց մի ալ կըր-
նայ ըլլալ հիմայ, Հիւանդանոցի առաջին և այժմեան վե-
ձակին տարբերութեանցը վրայք 'ի մասին մարբութեան:
Ար վերջացնենք Տեղեկագիրս մեր անկեղծ նորհակա-
լութիւնը յայանելով Վարեբարաց, Սեծարգի Խնա-
մակալ Տիկնանց, Մզգային վարչութեանց, որոնց կող-
մանէ անմատանձ քաջալեր գտանք, և Մզգիւ ընդհանրու-
թեանն՝ որոց սէրը փայեկեցինք. իննդրելով ներողամիտ
ըլլալ և թէ շատ առաջադրութիւններ և բաղձալիքներ կան
զորս անհատար կը թողունք, քանի մը ալ բան զոր կար-
գադրել սկիւր էր, այլ կարողութիւնը մեզ կը պակասեր,
և Սարաի վերջին ամէն ժողովները կիսով չափ փոփոխե-
լու ժամանակ հոգարարձութեան քացառութիւն ըլլալով
էթէ սակաւութիւն ըլլալնու և ծանրաբեռն բեռանց տակ

ընկնուել իսկն պատմաբան վաստակագրէկ կ'ի յնոց և ժա-
 մանակակէտը չեկած հրատարականնիս կու տանք, և այն
 ալ պարզապէս 'ի սէր և յօգուտ հիւանդանոցի, թողլով
 նորեանդն յանջողաց անվաստակ ձեռն 'ի գործ ընդա-
 աջ ընթանալ, որոց առաւել բարեբաստիկ ըլլալ և
 առաւել յանջողութիւն 'ի սրտէ կ'ըզմանք և կը բարեմաղ-
 թենք:

Ը.Օ.Գ

Արեւմտանք որ Տեղեկագիրս այն ինչ տպուելու
 սկսաւ, պատասխանելու ժողովակներ եղած են և 800
 զորուչով արդէն գրող մը փարձուեր և պատասխանելու
 համար: Սակայն Տեղեկագիրը զեռ ըմբցած չեղած, ար-
 զեամբ պակասութիւն կամ սխալանք մը բաժանդակելը
 զեռ յայտնի չեղած հակասակընդդէմն պատասխանե-
 լու այդ աստիճան ընձուլը՝ հարկաւ Զննարտութիւն մը
 երևան հանելու կամ ծառութիւն մը ուղղելու որինսոր
 զգացումէ մը յառաջ եկած չերնար ըլլալ: այլ պարզապէս
 կողմնակցութեան և կրից սր շինք կը համարուի: Ս'ենք
 այսպիսի իմրծելու գրգիտէ և կանխակալ որոշմանէ մը
 յառաջ եկած գրութեան պատասխան տալու պարտա-
 ւորեալ մեզ չենք ձանձնար, Այլ ըստպա շորս տարիէ 'ի վեր
 քաղաքական ինքիքներու վրայ ակտրակներ կը սկստան-
 և Այլ ըստպա շորս տարիէ 'ի վեր և որ միջկայոյց և վտան-
 գի մէջ և քաղաքականութիւնը: շորս ամիս և որ մեր
 մէջն ալ յայտարարութիւններ, բողոքներ բողոքագիր-
 ներ հանելու այն նորաձեռութիւնը մտաւ, և շորս ամիս և
 զարձեալ որ Վազին մէջ անհանդատութիւնը խռովու-
 թիւնը կը տիրէ: Ս'ենք նոյնը Վազին մէջ մտնողեանս
 րելու ասիթ և պատձան չենք ու գեր ըլլալ: Այստի այս

241

2013

241

2013

